

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Çindən təhlükəli
virus gəlir -
14 yaşadək
uşaqlar...
yazısı səh.14-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 7 yanvar 2025-ci il Çərşənbə axşamı № 1 (8611) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

“Burada çox ciddi cinayət tərkibli məsələlər var” - Prezident

“Azərbaycan vətəndaşlarının təyyarə qəzasında həlak olmasının günahı Rusiya Federasiyası nümayəndələrinin üzərindədir”

yazısı səh.5-də

Konstitusiyaya ilində referendum gözləntisi - rəylər

yazısı səh.4-də

Bələdiyyə seçkilərinin təşviqatı başladı - tanınmış namizədlər

yazısı səh.12-də

Manat 2025-ci ilə necə keçdi - Tarif Şurasının qərarı...

yazısı səh.3-də

“Gürcü Arzusu”nun viza arzusu - Qərblə gərginlik...

yazısı səh.9-da

Ukraynada müharibə bu il də bitməsə - ilginç gəlişmə

yazısı səh.13-də

Saxta cərrahlara verilən möhlət bitir - xəbərdarlıqdakı mühüm detal

yazısı səh.15-də

Hərbi canilərin məhkəməsinin vaxtı bilindi

yazısı səh.11-də

Bayramda yığdığımız kiloları necə ataq - tövsiyə

yazısı səh.15-də

DMX Azərbaycana gələn Rusiya vətəndaşlarına müraciət etdi

yazısı səh.14-də

Suriyanı böhrandan qurtara biləcək tək ölkə

yazısı səh.11-də

ERMƏNİSTAN SÜLH ƏLEYHİNƏ SİLAHLANIR - PREZİDENTDƏN 2025 XƏBƏRDARLIĞI...

Laçın istiqamətində mövqelərimiz davamlı atəşə tutuldu; dövlət başçısı düşmənin silah arsenalını gücləndirməsini təhdid adlandıraraq və son çıxışında açıq danışaraq - regionu bu il nə gözləyir?

yazısı səh.8-də

2025-də global iqtisadiyyatda nələr dəyişəcək - rəy

Ekspert deyir ki, bu il dünya iqtisadiyyatı iki böyük qeyri-müəyyənliyin təsirində olacaq

yazısı səh.10-da

Elxan Şahinoğlu:
“Laçın istiqamətindəki təxribat Ermənistan ordusundakı “5-ci kolon”un işi ola bilər”

yazısı səh.6-da

Səbuhi Rəhimli:
“Falçılar, şeytani qüvvələrlə işləyənlər insanları soymaq məqsədi daşıyan adamlardır”

yazısı səh.12-də

DSX zabiti
niyə döyülüb -
mayor özü
danışdı

yazısı səh.4-də

Vardanyanın məhkəməsi yanvarın 17-də başlayacaq

Ruben Vardanyan barəsində cinayət işi üzrə məhkəmənin vaxtı məlum olub.

APA-nın əldə etdiyi xəbərə görə, cinayət işi üzrə məhkəmənin hazırlıq iclası yanvarın 17-nə təyin olunub.

Cinayət işinə Bakı Hərbi Məhkəməsinə hakim Zeynal Ağayevin sədrliyi ilə baxılacaq.

Terrorçuluq, terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi, Azərbaycan Respublikası və xalqına qarşı sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri və digər çoxsaylı cinayətlərin törədilməsi faktları ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin İstintaq baş idarəsində cinayət işinin istintaqı aparılıb.

Ürəyi xəstə salan gündəlik vərdişlər

Bir sıra gündəlik vərdişlər, məsələn, fiziki hərəkətsizlik, zəif yuxu rejimi və digərləri sağlamlığa çox mənfi təsir göstərə bilər.

BAKU.WS "Veçernaya Moskva"ya istinadən xəbər verir ki, bu barədə toksikoloq Mixail Kutuşov məlumat verib.

"Ən çox yayılmış və zərərli vərdişlərdən biri düzgün qidalanmamaqdır. Doymuş yağ, şəkər və duzda yüksək olan qidaların müntəzəm istehlakı, həmçinin təzə meyvə, tərəvəz və lif çatışmazlığı piylənmə, ürək-damar xəstəlikləri, 2-ci tip şəkərli diabet və digər maddələr mübadiləsi pozğunluqlarının inkişafına səbəb olur".

Mütəxəssis qeyd edib ki, gec yatmaq və tez oyanmaq vərdişi nəinki ürək-damar xəstəliklərinin riskini artırır, həm də idrak funksiyasını azaldır, depressiya və digər psixi pozğunluqların yaranma ehtimalını artırır.

Karolinska İnstitutunun İsveçli tədqiqatçıları isə şəkərli içkilərin ürək-damar sağlamlığına təsiri ilə bağlı genişmiqyaslı araşdırma aparıblar. Təcrübənin nəticələri göstərib ki, tərkibində yüksək şəkər olan içkilərin qəbulu, qida rasionunda bişmiş məmulatlar və ya şokolad kimi şirniyyatlardan fərqli olaraq, ürək çatışmazlığı, insult və digər damar xəstəlikləri riskini xeyli artırır.

XİN-dən Makrona şillə kimi cavab

"Fransa prezidentinin Azərbaycana qarşı səsləndirdiyi növbəti əsassız iddialar və real faktları təhrif edən təxribat dolu açıqlamalar qəbul edilməzdir".

Bunu XİN-in mətbuat katibi Ayxan Hacızadə

Makronun səfirlər konfransında Azərbaycan əleyhinə səsləndirdiyi iddiaları barədə medianın sualına cavabında deyib: "Maraqlıdır ki, özünü beynəlxalq hüququn müdafiəçisi kimi təqdim edən Fransa heç zaman Azərbaycana münasibətdə beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinin kobud şəkildə pozulmasını, Ermənistanın Azərbaycana qarşı həyata keçirdiyi etnik təmizləmə siyasətini, kütləvi qırğınları və insanlıq əleyhinə cinayətləri tənqid etməyib.

Fransa tərəfinə bir daha xatırlatmaq istərdik ki, Azər-

baycanın öz suveren ərazilərində beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə uyğun şəkildə həyata keçirdiyi haqq-ədalət müharibəsi yalnız Ermənistanın işğalına son qoymaq məqsədilə aparılıb.

Bölgədə sülh üçün real şərait yarandığı bir dövrdə, Azərbaycanın öz əraziləri üzərində suverenliyini sual altına qoyan, Ermənistanı revanşizmə hazırlayan, bu ölkənin geniş şəkildə silahlanmasını həyata keçirən Fransanın bu kimi təhrikçi açıqlamalarını qətiyyətlə pisləyirik.

Fransanın məkrli neokolonial siyasətinin təzahürü olan dənizsəfir ərazilərində apardığı uğursuz fəaliyyətin səbəblərinin Azərbaycan üzərinə yönləndirilməsi isə Fransanın yanlış siyasətindən xəbər verir. Digər ölkələri təqsirləndirmək əvəzinə,

Fransanın səriştəsiz xarici siyasətindən dərs çıxarması daha faydalı olardı.

Fransadan sülhə xidmət etməyən və regionda sabitliyi pozan addımlarına son qoymağı tələb edirik".

Qeyd edək ki, 6 yanvarda Makron səfirlər konfransında çıxışı zamanı bildirib ki, "Ermənistan münasibətdə Rusiya müttəfiqlik əlaqələrinə dəyişiklik edərək, Azərbaycanın fəaliyyətini dəstəkləyib". O həmçinin qeyd edib ki, "Fransanın özü son aylarda bir çox dənizsəfir ərazilərində, xüsusilə də Yeni Kaledoniyada Azərbaycan tərəfindən qəbul edilməz müdaxilələrlə hücumlara məruz qalıb. Bizim beynəlxalq hüququ və Ermənistanı müdafiə etdiyimizi anlamayan Azərbaycan bununla məsələni həll etdiyini düşünür".

Kərə yağı istehsalı idxalı üstələyib

2024-cü ilin yanvar-noyabr aylarında Azərbaycana 151 milyon 558 min ABŞ dolları dəyərində 26 min 403 ton kərə yağı idxal edilib.

"APA-Economics"-in Dövlət Gömrük Komitəsinin hesabatı əsasında apardığı hesablamalara görə, bu göstərici ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə dəyər baxımından 81.5% və ya 68 milyon ABŞ dolları, həcm baxımından isə 77% və ya 11 487 ton artıb. Belə ki, 2023-cü ilin ilk 11 ayında Azərbaycana 83 milyon 505 min ABŞ dolları dəyərində 14 916 ton kərə yağı və süd-dən hazırlanmış digər yağlar idxal edilib.

Xatırladaq ki, hesabat dövründə kərə yağı və süd-dən hazırlanmış digər yağ-

ların ümumi idxalda payı 0.81% təşkil edib.

Dövlət Statistika Komitəsinin hesabatına əsasən isə bu ilin yanvar-noyabr aylarında ölkədə 26 890.6 ton kərə yağı istehsal edilib. Bu göstərici ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 9.1% çoxdur. Beləlik-

lə hesabat dövründə Azərbaycanda kərə yağı istehsalı idxaldan 487.6 ton çox olub.

Qeyd edək ki, bu dövrdə Azərbaycanda idxal kərə yağının orta satış qiyməti 21.95 manat, yerli kərə yağının isə orta satış qiyməti 20.25 manat təşkil edib.

Külli miqdarda narkotikin ölkəyə keçirilməsinin qarşısı alındı

Dövlət sərhədinin etibarlı mühafizəsinin təmin edilməsi, qaçaqmalçılıq, narkotik vasitələr, psixotrop maddələr və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə tədbirləri çərçivəsində keçirilmiş əməliyyat-qoşun tədbirləri nəticəsində ümumi çəkisi 700 qram tiryək və 13 616 ədəd narkotik tərkibli həbin (13 016 ədəd Pregabalin - 150, 600 ədəd metadon M-40) qaçaqmalçılıq yolu ilə Azərbaycana keçirilməsinin qarşısı alınıb. Bu haqda Dövlət Sərhəd Xidmətinin Mətbuat Mərkəzindən bildirilib.

Bundan əlavə, Yardımlı Rayon Polis Şöbəsinin əməkdaşları ilə birgə keçirilmiş əməliyyat tədbirləri nəticəsində İrandan Azərbaycan istiqamətində dövlət sərhədini qanunsuz olaraq keçməyə cəhd göstərən Azərbaycan Respublikası vətəndaşı, Yevlax rayon sakini - 1984-cü il təvəllüdlü Məhərrəmov Nəbi Zakir oğlu saxlanılıb.

Faktlar üzrə əməliyyat-istintaq tədbirləri davam etdirilir.

Manat 2025-ci ilə necə keçdi - Tarif Şurasının qərarı...

Manatın real bahalanma sürətinin artması 2022-ci ildən start götürüb və 2024-cü ilin sonlarında özünün pik nöqtəsinə çatıb

Azərbaycan iqtisadiyyatı 2025-ci ilə ciddi çağırışlarla daxil olub. Ötən ilin 11 ayında ölkədə 4,1 faizlik iqtisadi artım qeydə alınsa da, kənd təsərrüfatında, xüsusilə də ixrac yönümlü sayılan bitkiçilik sahəsində artım sürətinin kəskin zəifləməsi diqqəti cəlb edib. Bundan əlavə, Azərbaycan iqtisadiyyatına kapital qoyuluşunda da azalma qeydə alınıb. Ötən ilin ilkin yekunları bu il Azərbaycan iqtisadiyyatına nələr vəd edir? Əhalini ən çox düşündürən məsələlərdə - manatın məzənnəsi, inflyasiya və sair sahələrdə gözləntilər nələrdir?

İqtisadçı-ekspert Rövşən Ağayevin sözlərinə görə, 2024-cü ilin makroiqtisadi yekunları ilə bağlı diqqəti çəkən ən vacib məqam Azərbaycan manatının qeyri-neft çəkili nominal effektiv məzənnəsinin tarixində görünmədiyi ən yüksək səviyyədə bahalanmasıdır: "Qeyri-neft çəkili" termini o deməkdir ki, manatın əsas ticarət tərəfdaşı olan ölkələrin valyutalarından formalaşan valyuta səbətinə münasibətdə orta məzənnəsi hesablanarkən Azərbaycanın qeyri-neft xarici ticarətinin xüsusi çəkisi təbiiq edilir.

Mərkəzi Bankın məlumatına görə, son devalvasiyadan sonra (2016-cı ilə müqayisədə) manat nominal olaraq 2 dəfə bahalanıb. Baza ilinə (2000-ci il) nisbətən manatın nominal effektiv məzənnə indeksi 180,4-ə bərabər olub - 2016-cı ildə bu göstərici 96,3-ə enmişdi. Hətta sərt devalvasiya ilində (2015-ci il) həmin indeksin səviyyəsi tarixi maksimum olaraq 173,1-i görmüşdü. 2024-cü ildə isə yeni bir maksimum qeyd alındı. Qida və geyimdən tutmuş istehsal təyinatlı mallara qədər idxaldan yüksək asılı ölkənin hökuməti sosial baxımdan bunu özü üçün çox əlverişli sayır. Amma bu amil "resurs lənətin"dən xilas olmaqla yerli istehsalı qura bilməyən iqtisadiyyata orta və uzun zamanda öldürücü zərbə vurur. Məlumat üçün deyim ki, manatın nominal və real effektiv məzənnəsinin hesablanması üçün xarici ticarətdə əsas tərəfdaş olan ölkələrin 14 valyutasından ibarət səbətdən istifadə edilir".

Ekspert bildirir ki, manatın qeyri-neft çəkili real effektiv məzənnə indeksi də 2014-cü ildə yüksəldiyi tarixi zirvəyə çatmasa da, ötən il son 10 ildə özünün ən yüksək həddinə yüksəlib: "Baza ilinə (2000-ci il) nisbətən manatın real effektiv məzənnə indeksi 119-a bərabər olub. 2014-cü ildəki qərarlaşdığı nöqtədən (140,7) sonra həmin göstərici 86,3-118,8 intervalında hərəkət edib.

Manatın real bahalanma sürətinin artması 2022-ci ildən start götürüb və 2024-cü ilin sonlarında özünün pik nöqtəsinə çatıb. Məlumat üçün bildirim ki, real effektiv məzənnə ölkənin aparcı ticarət tərəfdaşlarının valyuta səbətinə nəzərən milli valyutanın inflyasiyadan təmizlənmiş nominal mübadilə dəyəridir. Real məzənnənin bahalanması o deməkdir ki, yerli məhsulların xarici məhsullarla ifadə edilmiş qiymətləri yüksəlir. Real məzənnənin ucuzlaşması o deməkdir ki, yerli məhsulların xarici məhsullarla ifadə edilmiş qiymətləri enir. Məsələn, Azərbaycan manatının xarici ticarət tərəfdaşımız olan Türkiyə lirasinə münasibətdə real məzənnəsinin hesablaması üçün 2 ölkə arasında inflyasiya fərqi ilə manat-lira məzənnəsinin dinamikası arasında fərqi müqayisə etmək lazımdır. Yeni inflyasiya fərqi bizim xeyrimizə 25 faiz (Azərbaycanda 5 faiz, Türkiyədə 30 faiz), manatın lira qarşısında 20

faiz bahalandığı halda nəticə bu olur ki, manat real olaraq 5 faiz ucuzlaşır. Bu vəziyyət türk mallarının Azərbaycan manatı ilə ifadə olunan qiymətlərinin bizim analoji mallarla müqayisədə daha çox bahalanması deməkdir. Eyni qaydada bütün aparıcı ticarət tərəfdaşlara münasibətdə manatın real məzənnəsi hesablanır. Sonra isə həmin ölkələrin hər biri ilə ayrı-ayrılıqda ticarətimizdə qeyri-neft xarici ticarətinin xüsusi çəkisi nəzərə alınmaqla manatın qeyri-neft çəkili real effektiv məzənnəsi hesablanır.

İndi gəlin son 5 ildə (2019-2024-cü illərdə) manatın ayrı-ayrı valyutalara nisbətən real məzənnəsinin dəyişməsinə baxaq. Bu dövrdə Azərbaycan manatının real məzənnəsi ABŞ dollarına qarşı 14 faiz, avroya qarşı 19 faiz, ingilis funtuna qarşı 17 faiz, türk lirasinə qarşı 36 faiz, gürcü larisinə qarşı 1 faiz, yapon yenasına qarşı 48 faiz, Çin yuanına qarşı 38 faiz, İsveçrə frankına qarşı 11,5 faiz bahalanıb. Bu statistik mənzərədən çıxan nəticə budur ki, Azərbaycan məhsullarının yuxarıda sadalanan hər bir valyutada ifadə edilmiş qiyməti son 5 ildə bahalaşmışdır.

Tarif Şurasının son artım qərarları Azərbaycanda inflyasiyanı nə qədər artırma bilər? R. Ağayevin dediyinə görə, əgər yanacaq və digər tariflər də artırılmasa, bu qərarın 1,5 faizə yaxın əlavə inflyasiya yarada bi-

ləcəyi real görünür: "Yeni məsələ, bu artımlar olmadan Mərkəzi Bank 4-4,5 faiz inflyasiya gözləyirdisə, artımlar nəticəsində həmin rəqəm 5,5-6 faizə yüksələcək güman ki. Əgər yanacaq qiymətləri də artırılsa, şərtlər dəyişəcək əlbəttə, yeni təsir daha böyük olacaq".

Ekspert bildirir ki, iqtisadiyyatın pulla təminatının 2 əsas mənbəyi var: "Mərkəzi bankların çap etdiyi nağd pullar və bankların cəlb etdiyi resurslar (depozitlər) hesabına yaratdığı pullar. Bankların yanına müxtəlif subyektlərdən pul toplayan və iqtisadiyyatın maliyyələşdirilməsində iştirak edən fərqli vasitəçi maliyyə qurumlarını (sığorta şirkətləri, investisiya və pensiya fondları və s.) da qoya bilərsiniz. Ölkədə ki iqtisadiyyatın əlavə dəyər yaratmaq potensialı və texnoloji səviyyəsi çox aşağıdır, qara iqtisadiyyatın payı çox yüksək və istisnasız olaraq bütün institusional vahidlər (biznes, ev təsərrüfatları, maliyyə institutları) bank sektoruna edimad göstərərək səbəst pullarını ona həvalə etməzlərsə, nəhəng pul kütləsini ya sandıqlarda (kassalarda) saxlamağa, ya müntəzəm olaraq ölkədən kənara qaçırmaya çalışırlarsa, pul yaratmağın ağırlığı Mərkəzi Bankın çiyində qalır. Yeni bankın çap maşını davamlı işləməsə, iqtisadiyyat ciddi pul qıtlığı keçirər".

■ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

“Qara qutu” açıldı - qurbanların qırxınadək...

Hüquqşünas: "Beynəlxalq hüquqi prosedur qaydalara görə, Rusiya tərəfi həlak olmuş hər bir səfərinin ailəsinə 550 min manat təzminat ödəməlidir"

Ötən il sonu qəzaya uğramış Azərbaycan təyyarəsinin "qara qutu"su Braziliyaya - Təyyarə Qəzalarının Araşdırılması və Qarşısının Alınması Mərkəzinə (CENIPA) təhvil verildi. Bu, faciəvi olayın obyektiv təhqiqatı naminə edildi. Artıq "qara qutu"dakı yazıların oxunmasına başlanılıb. Prosesdə Azərbaycan, Qazaxıstan və Rusiya nümayəndələri də iştirak edir.

Məlumdur ki, rəsmi Moskva AZAL təyyarəsinin "qara qutu"nun MDB-nin Beynəlxalq Aviasiya Komitəsinə (IAC) verilməsinə çalışırdı. Belə bir vəziyyətdə rəsmi Astananın mövqeyi təqdir olunmaya bilməz. Bununla belə, yenə sual yaranır: Rusiyanın yekun qərara hər hansı təsir imkanları qalırmı? Məsələn, bəllidir ki, Braziliya Rusiya ilə birgə BRICS-in 5 təsisçisindən biridir. Bu amil ədalətin tam üzə çıxmasında hər hansı neqativ rol oynaya bilərmi?

Bu arada Qazaxıstanın Nəqliyyat Nazirliyindən bildirilib ki, qəza ilə bağlı araşdırmanın yekun hesabı 3 ildən gec olmayaraq təsdiqlənəcək. "2024-cü il dekabrın 25-də "Azərbaycan Hava Yolları" QSC-yə məxsus "Embraer E190AR" markalı, 4K-AZ65 dövlət nömrə nişanlı təyyarə ilə baş vermiş aviasiya qəzasının təhqiqatı Qazaxıstan Respublikasının İnvestisiya və İnkişaf nazirinin müvafiq əmrinə uyğun olaraq həyata keçirilir. Əmrin 32-ci bəndinə uyğun olaraq, insan tələfatı ilə nəticələnən aviasiya hadisəsinin təhqiqatının müddəti komissiya yaradıldığı andan qəzanın təhqiqatının nəticələrinə dair yekun hesabatın təsdiq edildiyi tarixə kimi, əlavə araşdırma tələb olunmadığı təqdirdə, 36 aydan çox olmamalıdır", - nazirlikdən bildirilib.

İstintaq komissiyasının üzvü, Qazaxıstanın nəqliyyat nazirinin müavini Talqat Lastaev isə 2024-cü il dekabrın 30-da "Kazinform" agentliyinə müsahibəsində bildirib ki, araşdırmanın ilkin və ya aralıq nəticələri 30 gün ərzində hazır olacaq. Yeni qəza qurbanlarının qırxi çıxanadək.

Bəs hüquqi dildə bu nə deməkdir, belə çıxır, cinayəti törədən 3 il cəzasız qala bilər, yoxsa ilkin və ya aralıq nəticələr məhkəmə hökmü üçün kifayət edəcək?

Bir də təzminat tələbi dəyərək niyə məhz həyatını itirən və xəsarət alan səfərinlər və onların ailələri nəzərdə tutulur, bəs məhv olan təyyarəyə görə təzminat?

"Bakı" Hüquq Şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov "Yeni Müsavat"a deyib ki, AZAL-a məxsus "Embraer 190" təyyarənin Çexistan paytaxtındakı beynəlxalq hava limanında Rusiyanın Hava Hücümündən Müdafiə sistemləri tərəfindən vurulması faktı ortadadır: "Bunu Rusiya tərəfi ən yüksək səviyyədə etiraf etdi və rəsmi Moskva Azərbaycandan üzr istədi. Bu o deməkdir ki, Rusiya suçlu olduğunu danmır və müvafiq olaraq da o faciəvi olay zamanı həlak olanların ailələrinə, yaralananlara və zərərçəkmiş AZAL şirkətinə təzminat ödəməlidir".

Natiq Ələsgərov deyib ki, təyyarə qəzalarına görə təzminat prosesini tənzimləyən beynəlxalq hüquqi prosedur qaydalar var: "Həmin prosedurlara görə, Rusiya tərəfi həlak olmuş hər bir səfərinin ailəsinə 550 min manat təzminat ödəməlidir".

Natiq Ələsgərov deyib ki, AZAL-a vurulmuş ziyan "Embraer 190" təyyarəsinin indiki bazar qiyməti qədərdir: "Beynəlxalq Mülki Aviasiya qaydaları mövcuddur. Bu qaydalar qəzada hansısa dövlətin və ya başqa şirkətin günahı olduqda tətbiq edilir. Amma qəza ilə bağlı məsuliyyəti üzərinə götürən tərəf dövlət olursa, bu halda adətən hökumət xəvət göstərir. Məsələn, yadımdadır ki, Kanada təyyarəsi Amerikada qəzaya uğrayanda ABŞ hökuməti həlak olanların ailələrinə bir milyon, yaralananlara isə 500 min dollar təzminat ödədi. Aviasirkətə isə qəzaya uğrayan təyyarəyə görə 150 milyon dollar təzminat ödədi.

Bu gün "Embraer 190" təyyarəsinin satış qiyməti 16-17 milyon dollardır. Rusiya üzr istəyibse, ardından vurduğu ziyanı da qarşılamalıdır. Bunu Rusiyanın da tərəfdar çıxdığı beynəlxalq qanunlar tələb edir".

Natiq Ələsgərov AZAL-ın mənəvi ziyana görə təzminat hüququnun olduğunu da xatırlatdı.

■ **Elsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

DSX zabiti niyə döyülüb - mayor özü danışdı

"Hadisənin sifarişçisi Azərbaycan Kikboksinq Federasiyasının I vitse-prezidenti Ramal Aslanovdur"

"Hadisənin sifarişçisi Azərbaycan Kikboksinq Federasiyasının I vitse-prezidenti Ramal Aslanovdur. Bu adamla aramızda uzun müddət soyuq münasibətlər olub. Onunla aramızda gərginlik noyabrda Yunanıstanda keçirilən Avropa çempionatında olmuşdu. Bakıya qayıtdıqdan sonra həmin ay 2 dəfə Ramal Aslanov öz dəstəsi ilə mənim evimə hücum çəkib".

Bu sözləri "Qafqazinfo"ya açıqlamasında DSX mayoru, kikboksinq üzrə Əməkdar məşqçi və Əməkdar idman ustası Fuad Zeynalov deyib.

O, ötən gün Elnur Həmidov, Elçin Hüseynov, Elvin Məmmədov adlı idmançılar tərəfindən hücumu məruz qalmasından danışdı, Ramal Aslanovun da həbs edildiyini əlavə edib: "Bundan əvvəl başqa adamlarla birlikdə üzərimizə hücum çəkmişdi. Amma sonra federasiya rəhbərliyi ilə birgə görüşümüzə razılaşdıq ki, gərginliyi aradan qaldıracağıq. Görünür ki, o, sözündə durmadı. Ramal Aslanov hazırda 48 saatlıq həbs edilib".

F.Zeynalov hadisənin təfərrüatlarını açıqlayıb: "Təxminən saat 01:00 olardı. Xətəidə yerləşən "Yaban" restoranından çıxıb maşınma girdim. Birdən üstümə 4-5 nəfər hücum çəkdi. Özümü müdafiə etməyə çalışdım. Elə sürətli şəkildə oldu ki, hücum edənlərin kimliyini bilmədim. Ancaq hadisə kameraya düşüb. Polis onları müəyyənləşdirib saxlaya bildi. Özüm xəsarət aldım və başıma tikiş qoyuldu. Mənə hücum edən şəxslərdən yalnız Elnur Həmidovu tanıyıram. Qalanlarını isə tanımırıam. Kamerada da görünür ki, o, adını çəkdiyim restoranın qarşısında uzun müddət gözləyib. Daha sonra mən oradan çıxanda üzərimə hücum çəkiblər. İndi onlar polis tərəfindən saxlanılıb və sabah məhkəməyə çıxacaqlar".

Qeyd edək ki, Fuad Zeynalova hücum çəkməkdə şübhəli bilinən Elnur Həmidov, Emil Hüseynov, Elçin Hüseynov, Elvin Məmmədov və Musa Əhmədov saxlanılıb.

Prezident İlham Əliyev 2025-ci ili "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan etdi. Dövlət başçısının imzaladığı sərəncamda bu, 2025-ci ildə ölkə konstitusiyasının qəbul edilməsinin 30-cu və Vətən (İkinci Qarabağ) müharibəsində qələbənin beşinci ildönümü ilə əsaslandırılır.

Bəzi ekspertlərə görə, bu il konstitusiyaya növbəti dəyişiklikləri də gözləmək olar. 1991-ci il oktyabrın

YAP-dan olan deputat Elman Məmmədov da "Turan"a xatırladı ki, ayı-ayrı illərdə ölkə konstitusiyasına müəyyən dəyişikliklər edilib: "Dünya inkişaf edir, müəyyən vəziyyətlər yaranır, bütün sahələrdə struktur və digər islahatlar aparılır. Müəyyən maddələrinə əlavə və dəyişikliklər barədə referendum keçirilib. Bu dəyişikliklərlə ölkədə proporsional (partiya siyahıları əsasında) seçki sistemi tam ləğv edilib, baş nazirlik postu prezidentlikdən sonra ikinci əsas vəzifə sayılıb (əvvəl prezidentli Milli Məclis sədri əvəz edə bilirdi), bir şəxsin iki dəfədən artıq prezident seçilməsinə qoyulan məhdud-

Onun sözlərinə görə, 2025-in "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan olunması mütləq o demək deyil ki, konstitusiya dəyişəcək: "Ancaq ola bilər ki,

konstitusiyamızda referendum yolu ilə müəyyən dəyişikliklər olsun. Müəyyən struktur islahatları, idarəetmə qurumlarında islahatlar aparıla bilər".

E.Məmmədov işğaldan azad olunmuş ərazilərdə yeni idarəetmə formasının - Prezidentin xüsusi nümayəndəliklərinin yaradıldığını xatırladı:

olunmasının referendum keçirilməsi ilə birbaşa əlaqəsi yoxdur. Çünki qeyd edildiyi kimi, konstitusiyanın qəbulunun 30 ili tamam olur və Vətən müharibəsinin, yəni 2-ci Qarabağ müharibəsinin də 5 ili tamam olur. Yeni burada referendumun olub-olmamasından asılı olmayaraq, ilin "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan olun-

tərkibində hansısa muxtar respublikanın olması konstitusiyanın özünə də ziddir. Eyni zamanda Ermənistanın Azərbaycandakı separatçı fəaliyyətini nəzərə alsaq, bir nümunə qalmamalıdır. Düşünürəm ki, parlamentin formalaşdırılmasının tam majoritar qaydada qalması məqbul deyil. Ən azından qarışıq sistemə - pro-

ma müxalifət üçün əsas önəmli olan məsələlər əsasən proporsional seçki sisteminin bərpası, parlamentin say tərkibinin artırılması, eyni zamanda Naxçıvan Muxtar Respublikasının statusunun dəyişdirilməsi və ya ləğv olunması məsələsidir. Bu məsələlər daha önəmlidir deyə düşünürəm".

Konstitusiya ilində referendum gözləntisi - rəylər

Tural Abbaslı: "Proporsional seçki sisteminin bərpası mütləqdir"

Asim Mollazadə: "Əsas məsələ Azərbaycanın suverenliyini möhkəmləndirmək, Azərbaycan vətəndaşlarının rifahını artırmaqdır"

"Ərazi bütövlüyümüz, suverenliyimiz tam təmin olunub, artıq idarəetmədə bu gün üçün özünü tam da doğrultmayan, vaxtını başa vurmuş müəyyən qurumlar var. Ola bilər ki, yenidən bu məsələyə baxılar, referendum keçirilər. Bələdiyyələr yarandıqı gündən (1999-cu il) onlarla bağlı çoxlu qanun toplusu yaranıb, vaxtaşırı dəyişikliklər edilir. Ola bilər ki, bələdiyyələrin idarəetməsi ilə bağlı yenidən dəyişikliklər olsun. İcra hakimiyyətləri ilə bağlı da nəse ola bilər".

Həmçinin Naxçıvanın muxtar statusunun ləğvinin dəyişməsi də istisna deyil. Ümumiyyətlə, qanunvericiliyə dəyişiklik olacağı haqda çoxdan proqnozlar səslənir.

Bu il referendumla gedi- lə bilirmi? Buna zərurət varmı? Gözləntilər nədir?

Bu suallarla partiya sədrinə müraciət etdik.

AĞ Partiya başqanı Tural Abbaslı "Yeni Müsavat"a açıqlamasında konstitusiyaya dəyişikliklərin neçə ildir gözləndiyini vurğuladı: "Düşünürəm ki, 2025-ci ilin "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan

ması təbiidir. Belə də olmalı idi, gözləntilər də bu idi. Amma referendum tamamilə fərqli bir yanaşmadır. Konstitusiyada dəyişikliklər dönmə-dönmə olub, bu günə qədər müxtəlif dövrlərdə referendum keçirilib. Bizlər həmin referendumlarda ya hansısa maddələrin dəyişdirilməsinə dəstək vermişik, ya da hansısa maddələrin qəbuluna qarşı təbliğat-təşviqat kampaniyası aparmışıq. Bunlar zamanla olan dəyişikliklər və düzəlişlərdir və bu, təkəcə Azərbaycanda deyil, dünyanın hər bir ölkəsində olur. Yeni zamanın tələblərinə, çağırışlarına və yaranmış situasiyalara uyğun olaraq, ən ali qanun toplusunda bu və ya digər formada dəyişikliklər olur. Əslində konstitusiyada dəyişikliklər bir neçə ildir ki, gözlənilir. İndi də başda Naxçıvan Muxtar Respublikasının statusunun dəyişdirilməsi olmaqla, bir neçə məsələ ilə bağlı referendum məsələsi gündəmə gəlməkdədir. Çünki konstitusiyanın özündə Azərbaycan dövlətinin forması unitar dövlət kimi göstərilir. Yeni federativ və ya konfederativ dövlət olmadığı üçün unitar dövlətin

proporsional sistemə keçmək lazımdır. Proporsional sistem vaxtilə mövcud idi. 2005-ci ilə qədər belə idi. Yeni 2000-ci ildə sonuncu dəfə qarışıq proporsional sistem tətbiq olundu, sonra isə ləğv edildi. Düşünürəm ki, artıq onu bərpa etmək zamanıdır, yəni qarışıq - həm majoritar, həm də proporsional sistemə keçmək lazımdır.

Çünki partiyaların siyasi proseslərə təsir imkanlarının artırılması, siyasi səhnənin peşəkarlaşdırılması, siyasi kadrların yetişməsi, cəmiyyətin siyasi səhnəyə diqqətinin və marağının artması üçün proporsional seçki sisteminin bərpası mütləqdir, yəni bu, birmənalıdır. Ona görə də referendum keçirilməlidir, eyni zamanda parlament üzvlərinin say tərkibinin də dəyişdirilməsinə ehtiyac yaranıb. Belə ki, biz 7 milyon əhalimiz olanda 125 deputat var idi, indi isə 10 milyon əhalimiz var, bu isə ən azı 30% artım deməkdir, amma deputatların sayı hələ də eyni qalır. Əhalisi bizdən 2 dəfə az olan Gürcüstanda deputatların sayı 150 olduğu halda, bizdə 125 olaraq qalır. Buna görə də deputat sayının artırılması məsələsi də var. Bizim üçün daha önəmli olanlar budur.

İcra hakimiyyəti strukturlarının ləğv olunması, prezidentin səlahiyyətli nümayəndəlik institutunun bərpası, yaxud da Nazirlər Kabinetinin ləğv olunması, vitse-prezidentlik institutlarının idarəetmədə rolunun artırılması məsələsi də gündəmədədir. Bütün bunlar hazırda müzakirə olunur, am-

Partiya başqanı yaz aylarında referendumun keçirilməsini mümkün sayır: "Referendumu gözləyirik, olmalıdır, zərurət var, tələb var. Yanvar ayının 29-da bələdiyyə seçkiləri keçiriləcək və artıq bələdiyyələr fevralın sonuna qədər öz fəaliyyətinə başlayacaq. Ondan sonra üzü yay aylarına doğru referendum keçirə bilərik. Burada ictimai müzakirələr aparılmalıdır. Bu müzakirələrdə də partiyalar iştirak etməli, bu prosesdə aktiv olmalıdırlar. Azərbaycanın hazırkı vəziyyətini, dünyada və Cənubi Qafqazda yaranmış şəraitdə, eləcə də Azərbaycanın hazırkı mövqeyini nəzərə alaraq, konstitusiyaya bu mövqeyə uyğun dəyişikliklər edilməlidir deyə düşünürəm. İnşallah, düşünümlər həyata keçər".

Demokratik islahatlar Partiyasının sədri, deputat Asim Mollazadə bu il üçün Azərbaycan dövlətinin əsas məqsədlərini sadələdi: "Konstitusiyamızın bu il yubileyidir, yəni 30 ili tamam olur. Konstitusiyamızın tələbləri əsasında bu il əsas məqsəd, ilk növbədə, Azərbaycanın suverenliyini möhkəmləndirmək, artırmaq və Azərbaycan dövlətinin strateji inkişafına hər bir istiqamətdə ciddi dəstək verməkdir. Açıq, referendum keçirmək üçün hazırda bir zərurət görmürəm. Bunu istisna da etmirəm. İdarəetmə sahəsində ciddi islahatların həyata keçirilməsi üçün hər şey ölçülüb-biçilməlidir. Bu, gələn ilmi olacaq, yaxud ondan sonrakı dövrəmi, buna baxaraq. Əvvəldə də dediyim kimi, ən əsas məsələ Azərbaycanın suverenliyini möhkəmləndirmək, Azərbaycan vətəndaşlarının rifahını artırmaqdır. Bunun üçün həm iqtisadi-sosial sahədə, həm də təhlükəsizlik sahəsində Azərbaycan çox işlər görməlidir və "Böyük Qayıdış" layihəsi ilə bağlı işlər daha da intensivləşməlidir".

□ **Cavansir ABBASLI, "Yeni Müsavat"**

Yanvarın 6-da Prezident İlham Əliyev "Azərbaycan Hava Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinə məxsus Bakı-Qroznu reysini yerinə yetirərkən qəzaya uğramış "Embraer 190" tipli sərnişin təyyarəsinin həlak olan ekipaj heyətinin ailə üzvləri və qəza zamanı sağ qalan təyyarə bələdçiləri ilə görüşüb.

Görüşdə çıxış edən Prezident İlham Əliyev deyib:

- Dekabrın 25-də Bakı-Qroznu marşrutu ilə uçan AZAL-a məxsus sərnişin təyyarəsi Qroznu şəhərinin yaxınlığında kənar müdaxilə nəticəsində idarəetməni itirib, zədələnib və demək olar ki, idarəolunmaz vəziyyətə salınıb. Məhz pilotların peşəkarlığı, qəhrəmanlığı, fədakarlığı nəticəsində təyyarə Aktau şəhərində qəza enişində edə bilib. Pilotların və bütün ekipaj üzvlərinin fəaliyyəti Azərbaycan dövləti tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. Mənim sərəncamımla ekipaj üzvləri ilə vida mərasimindən sonra ekipajın üç üzvü - iki pilot və bir bələdçi Milli Qəhrəman adına layiq görülüb, iki bələdçi isə 1-ci dərəcəli "Rəşadət" ordeni ilə təltif edilib. Əgər pilotlar peşəkarlıq, qəhrəmanlıq göstərməsəydilər, bu qəzada sağ qalan olmazdı.

Bildiyiniz kimi, Dövlət Komissiyası yaradılıb, komissiya fəaliyyət göstərir. Eyni zamanda mənim göstərişimlə Azərbaycan prokurorluğu cinayət işi açıb. Cinayət işinin ilkin araşdırması dediyim versiyanı bir daha təsdiqləyir. Bu barədə ilkin məlumat bizdə artıq dekabrın 29-da var idi və Azərbaycan Televiziyasına vida mərasimindən sonra verdim. Məhsəhibədə mən həm öz fikirlərimi, eyni zamanda istintaqın bizə verdiyi məlumatı Azərbaycan xalqına çatdırmışdım. Bildirmişdim ki, Azərbaycan ictimaiyyəti istintaqın gedişatı ilə müntəzəm surətdə tanış olacaq.

Prokurorluğun işçi qrupları həm Qroznu, həm Aktau şəhərlərinə ezam edilmişdi, orada operativ işlər görmüşdür. Yenə də deyirəm, ilkin məlumatlar var. Biz təbii olaraq istintaqın başa çatmasından sonra məlumatı Azərbaycan ictimaiyyətinə çatdıracağıq. Ancaq dekabrın 29-da bildirdiyim bir məqamı bir daha diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. Qroznu şəhərində "kavyor əməliyyatı", yəni hava sahəsinin bağlanması əməliyyatı təyyarə yerdən vurulandan sonra elan edilib. Bu, bir daha onu göstərir ki, burada çox ciddi cinayət tərkibli məsələlər var.

"Burada çox ciddi cinayət tərkibli məsələlər var" - Prezident

Dövlət başçısı həlak olan ekipaj heyətinin ailə üzvləri və sağ qalan bələdçilərlə görüşdə mühüm açıqlamalar verdi; "Azərbaycan vətəndaşlarının bu qəzada həlak olmasının günahı Rusiya Federasiyası nümayəndələrinin üzərindədir"

kibli məsələlər var. Adətən hər hansı bir ölkənin hava məkanında təhlükə yaranırsa, dərhal o ölkənin hava məkanını bağlayırlar. Bu, bütün ölkələrdə var və bunun müxtəlif adları var. Rusiyada buna "kavyor əməliyyatı" deyirlər. Əgər Rusiyanın hava məkanı üçün təhlükə var idisə, dərhal təyyarə kapitanına bu barədə məlumat verilməli idi. Dərhal hava məkanını bağlanmalıydı və təyyarə geri dönməli idi. Onu da bildirməliyəm ki, baş vermiş qəzadan təqribən 10 gün əvvəl oxşar hadisə Qroznu şəhərinin yaxınlığında baş vermişdi. AZAL-a məxsus təyyarə yarı yoldan geri dönmüşdü. Nə üçün bu dəfə təyyarə ekipajına xəbərdarlıq edilməmişdi? Bunu təbii olaraq istintaq göstərəcək. Mən bir daha demək istəyirəm ki, bizdə olan məlumat həqiqətə əsaslanır. Rusiyanın dövlət qurumları tərəfindən bu hadisəni ört-basdır etmək və cəfəng versiyalar üzərində dayanmaq bizdə həm təəccüb, həm təəssüf, həm də haqlı olaraq hiddət hissi doğurur. Günahsız insanlar həlak olublar. Yenə də deyirəm, məhz pilotların və ekipaj üzvlərinin qəhrəmanlığı nəticəsində 30-a yaxın insan bu qəzadan sağ çıxıb, onların bir neçəsi ağır yaralanmışdır. Onu da bildirməliyəm ki, qəza nəticəsində ən çox həlak olan Azərbaycan vətəndaşıdır. Eyni zamanda Rusiya və Qazaxıstan vətəndaşları da həlak olublar. Qırğızıstan vətəndaşları isə yaralanmışdır.

Ekipaj üzvlərinin qəhrəmanlığı haqqında mən vida mərasimi zamanı bildirmişdim. Bir daha demək istəyirəm, bu, doğrudan da böyük fədakarlıqdır. Mən bildirdim, çox güman, pilotlar bildirdilər ki,

bu qəzadan sağ çıxma bilməyəcək. Onlar təcrübəli pilotlar idi, idarəolunmaz vəziyyətdə olan təyyarəni məhz öz peşəkarlıqları nəticəsində bir yolla məkana yetişdirə bilmişdilər və qəza enişində olsa da, təyyarəni endirə bilmişdilər. Ekipajın digər üzvləri - bələdçilər də soyuqqanlılıq göstərmişlər. Təyyarədə kaosun yaranması üçün böyük cəsarət göstərmişlər. Onlar da gördülər, bildirdilər ki, onları nələr gözləyir. Yəqin heç ümid etmirdilər ki, bu vəziyyətdən sağ-salamat çıxıb. Belə vəziyyətdə özünü təminlə, soyuqqanlılıqla, cəsarətlə aparmaq, əlbəttə ki, bir daha onların yüksək keyfiyyətlərini göstərir. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, bələdçilərin ikisi qadın idi.

"Qara qutu"ların açılması prosesi başlanmışdır. Bizim təkidimizlə bu proses Braziliyada həyata keçirilir. Mən bunu dekabrın 29-da televiziya-yə müsahibəmdə demişdim ki, biz bütün təkliflərə və təkidlərə baxmayaraq Dövlətlərarası Aviasiya Komitəsinin "qara qutu"ları açmasına qəti etiraz etmişdik. Çünki burada obyektivlik sual altına düşə bilər. Burada hüquqi dillə desək, maraqlar toqquşması ola bilər. Ona görə Azərbaycan, Qazaxıstan və Rusiya nümayəndələrinin iştirakı ilə Braziliyada "qara qutu"ların təhlilinə başlanmışdır və yaqin ki, yaxın gələcəkdə bu barədə məlumat verəcəkdir. Təbii ki, bu günə qədər hələ də açıq olmayan bütün məsələlər də üzə çıxacaq. Gün kimi aydın olan məsələlər ondan ibarətdir ki, təyyarə radioelektron mübarizə vasitələri tərəfindən idarəolunmaz vəziyyətə salınıb. Bizə bəlli olan digər məsələ ondan ibarətdir ki, təyyarə yerden açılan atəş nəticəsində zədələnmişdir. Ancaq nə üçün təyyarə Aktau istiqamətinə göndərilmişdir? Bu barədə bizdə hələ ki məlumat yoxdur. Bu, yerli dispetçerlər tərəfindən qəbul edilmiş qərar əsasında baş verib, yoxsa pilotlar özləri başa düşərək ki, artıq Rusiyanın hava məkanında radioelektron mübarizə vasitələri onlara eniş etmək üçün imkan verməyəcək və özləri bu seçimi ediblər. Bu barədə hələ ki bizdə məlumat yoxdur. Təbii ki, "qara qutu"lar açıldıqdan sonra bütün bu məlumatlar olacaq.

Ekipaj üzvlərinin fəaliyyətini nəzərə alaraq, bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycan dövləti onları yüksək mükafatlarla təltif edib.

Ekipaj üzvlərinin ailələrinə, həmçinin təyyarə qəzasında həlak olanların hamısının ailələrinə bir daha başsağlığı vermək istəyirəm. Məhz ekipaj heyətinin peşəkarlığı, rəşadəti və qəhrəmanlığı sayəsində 30-a yaxın insanın həyatını xilas etmək mümkün oldu.

Yəqin ki, siz də bu faciəvi xəbərin dünya mediasında necə işıqlandırıldığını izləyirsiniz. Bütün digər məsələlərlə yanaşı, ekspertlər məhz pilotların peşəkarlığını və qəhrəmanlığını qeyd edirlər, eyni zamanda ekipaj heyətinin bütün digər üzvlərinin. Çünki belə bir şəraitdə qəza eniş etmək və Rusiyanın hava məkanında kənar müdaxilə nəticəsində demək olar ki, idarəolunmaz halda olan təyyarəni sahile qədər çatdırmaq həm peşəkarlıq, həm də qəhrəmanlıq tələb edirdi. Heç kim özünü itirmədi, hərçənd artıq dediyim kimi, ekipaj üzvləri başa düşürdülər ki, sağ qalmaq şansı demək olar, yoxdur. Görünür, pilotlar əmin idilər ki, bu, onların sonuncu reysidir, amma bununla belə, insanları xilas etmək üçün hər şeyi etdilər. Qəhrəmanlıq da bundan ibarətdir. Əgər pilotların nümayiş etdirdikləri qəhrəmanlıq və fədakarlıq meyarları varsa, bunu məhz belə adlandırmalıdır.

Azərbaycan dövləti öz oğul və qızlarının fəaliyyətini, qəhrəmanlığını həmişə layiqincə qiymətləndirib. Bu dəfə də ekipaj heyətinin qəhrəmanlığı layiqincə qiymətləndirildi. Ekipajın üç üzvünə ölmündən sonra Milli Qəhrəman yüksək adı verildi, sağ qalan iki ekipaj üzvü də yüksək dövlət mükafatı ilə təltif olundu. Ola bilər ki, yaxınlarını itirən ailələr üçün bu, kiçik bir təsəllidir, amma Azərbaycan dövlətinin öz vətəndaşlarına münasibətinin təzahürüdür. Həlak olanların hər biri təkəcə onun yaxınları, ailə üzvləri üçün deyil, həm də Azərbaycan dövləti üçün əzizdir. Biz buna operativ şəkildə reaksiya verdik, elə bir şəraitdə Azərbaycanın hər bir vətəndaşının həyatının bizim üçün çox qiymətli olduğunu bəyan edərək, prinsipial davrandıq və ədalət, Azərbaycan vətəndaşlarının bu qəzada həlak olmalarına səbəb olan təqsirkarların cəzalandırılmasını tələb edəcəyik. Əgər Qroznu şəhəri öz ərazisində Rusiyanın hava məkanının bağlanması üzrə vaxtında tədbirlər görseydi, yerüstü xidmətlərin bütün qaydalarına əməl olunsaydı, həmçinin Rusiya Federasiyasının silahlı qüvvələri və mülki xidmətləri arasında koordinasiya olsaydı, onda bu faciə də baş verməzdi.

Mən hələ ki cinayət işinin bütün materiallarını açıqlamaq istəmirəm, onun ilkin təhqiqatı və nəticələri mənə məruzə edilib. Amma əminliklə

deyə bilərəm ki, Azərbaycan vətəndaşlarının bu qəzada həlak olmasının günahı Rusiya Federasiyası nümayəndələrinin üzərindədir. Biz ədalət tələb edirik, günahkarların cəzalandırılmasını tələb edirik, tam şəffaflıq və insani davranış tələb edirik.

"Qara qutu"ların Braziliyaya göndərilməsi də ondan xəbər verir ki, biz obyektivlik tələb edirik. Mən artıq bu barədə ekipajla vida mərasimindən sonra da demişəm. Əgər biz ilk dəqiqələrdən və ya saatlardan Rusiya Federasiyası rəsmi dairələri tərəfindən bu faciəni obyektiv araşdırmaq cəhdini görseydik, onda çox güman ki, "qara qutu"ların Dövlətlərarası Aviasiya Komitəsi tərəfindən açılmasının həyata keçirilməsinə razılıq verərdik. Biz onilliklər ərzində bu strukturla əməkdaşlıq etmişik və fəal əməkdaşlığımız olub. Bu struktur əsasən keçmiş SSRİ məkanında təyyarə qəzalarının təhqiqatı ilə məşğul olub. Amma biz işin ört-basdır edilməsi, bunu hansısa quşların və ya qaz balonunun adına çıxmaq cəhdini gördükdə, təbii ki, həm mənim, həm də Azərbaycan ictimaiyyətinin bu strukturun təhqiqatının obyektivliyinə ciddi şübhələri yaranırdı. Hazırda "qara qutu"ların şifrəsinin açılması prosesi gedir. Əminəm ki, yaxın vaxtlarda biz ilkin nəticələri öyrənəcəyik və hər şey öz yerini tutacaq. Baş verən faciənin bütün mənzərəsi də məlum olacaq. Təbii ki, bu, faciənin tam araşdırılması və onun günahkarlarının cəzalandırılması işində mühüm məqam olacaq.

Mən həlak olanların ailə üzvlərini, eləcə də ekipaj üzvlərini bu yüksək mükafatları şəxsən sizə təqdim etmək, sizə bir daha başsağlığı vermək və Azərbaycan dövlətinin hər zaman sizinlə olacağını bəyan etmək üçün dəvət etdim. Mən sizə müraciət və xahiş etmək istəyirəm ki, həyatın istənilən şəraitində sizin arxanızda güclü Azərbaycan dövlətinin dayandığını biləsiniz. Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinə, həmçinin "Azərbaycan Hava Yolları" QSC-yə sizinlə daimi əlaqə saxlamaq və sizi narahat edən məsələləri operativ şəkildə həll etmək tapşırılib.

Bir daha mənim başsağlığımı qəbul edin və əmin olun ki, biz bu məsələni, bu araşdırmanı sonadək başa çatdıracağıq.

Sonra təltif olunma mərasimi keçirilib.

"Baxış bucağı"

Ermenistan rəhbərliyi 2024-cü ilin sonlarında tez-tələsik yarımçıq sülh müqaviləsini imzalamağa çalışırdı, amma bəlli səbəblərdən bu baş tutmadı. Sonrakı davranışlar və Ermənistanın silahlanması, revanşçı ritorikanın artması, üstəlik, ötən gün Laçın istiqamətindən atəşkəsin pozulması "sülhə hazırıq" bəyanatlarının sadəcə oyun olduğunu bir daha təsdiqlədi. "Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu ilə aktual mövzuların dəyərləndirilməsindən bəhs edən söhbətimizə əvvəlcə İrəvanın yalançı sülhpərvərliyindən başladıq.

- Elxan bəy, ötən il ziddiyətli davranışları ilə gündəmdə qalmağa çalışan, Azərbaycanla sülhü uzadan Nikol Paşinyan hakimiyyəti 2025-ci ildə hansı sürprizlər hazırlaya bilər, sizcə?

- Fikrimcə, baş nazir Nikol Paşinyan Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibətlərin normallaşması zərurətini anlayır. Ancaq Paşinyan onu da anlamalıdır ki, əgər bu il ərzində o, Ermənistan Konstitusiyasında zəruri dəyişiklik edib, Azərbaycanla sülh sazişi imzalamasa, bu, növbəti illərdə bölgədə gərginliyin artmasına səbəb olacaq və o, yenə məğlub duruma düşəcək. Keçmişdə Ermənistan hakimiyyəti Rusiyanın vassalı və rusiyalı siyasətçilərin təbiri desək, forpostu idisə, bu gün İrəvan daha çox Paris və Vaşinqtondan asılı vəziyyətə düşüb. Vaşinqton və Parisin əsas məqsədi Rusiyanı Ermənistandan sıxışdırıb çıxarmaqdır. Buna etiraz etmirik, bəlkə də bölgə üçün xeyri də var. Ancaq bunun əvəzinə Ermənistanla Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibətləri normallaşdırmağa imkan verməmək təcridatçı siyasətdir. Paşinyan özündə cəsarət tapıb Azərbaycanla sülh sazişinin imzalanması yolunda maneələri aşmalıdır. Bundan sonra Ermənistan Türkiyə ilə də münasibətləri normallaşdıracaq, sərhədlər açılacaq, diplomatik əlaqələr qurulacaq, ticarət başlayacaq və nəqliyyat layihələrinə qoşula biləcək. Ermənistan müxalifəti o qədər güclü deyil ki, Nikol Paşinyana mane olsun. Paşinyan bu şansıdan istifadə etməsə, vəziyyəti onun ölkəsi üçün mürəkkəbləşəcək.

- Eyni vaxtda İran və Rusiyadan Azərbaycana qarşı iftiralarda başlaması nədən xəbər verir? Moskva və Tehran nədən narahatdır?

- Prezident İlham Əliyevin Azərbaycanın sərnəşin təyyarəsini vuran Rusiyanın mövqeyini sərt tənqid etməsi Kremlə tutarlı cavab idi. İlham Əliyev Rusiya hakimiyyətinin 3 gün səssiz qalmasından və təyyarənin "qəzaya uğramasını" təbii səbəblərlə" əlaqələndirməsindən na-

"Laçın istiqamətindəki təcridat Ermənistan ordusundakı "5-ci kolon"un işi ola bilər"

Elxan Şahinoğlu: "Paşinyan təcridatların qarşısını almasa, Azərbaycan bunun cavabını artıqlaması ilə verəcək"

"Ermənistanın silahlanmaya davam etməsi bölgədə yeni müharibəyə səbəb olacaq"

razılığını ortaya qoydu. Dövlət başçısı Rusiyanın izi itirməyə çalışdığına dair konkret suallar səsləndirdi. İlham Əliyev rusiyalı həmkarı Vladimir Putinlə telefon danışığından sonra Azərbaycan Dövlət Televiziyasına verdiyi müsahibəsində Rusiya rəsmi strukturlarını sərt tənqid etdi. Bu, o deməkdir ki, Kreml sahibinin telefonda səsləndirdiyi üzrü yarımçıq olub. Çünki Putin Rusiyanın cavabdeh olduğunu etiraf etməyib. İlham Əliyev isə müsahibəsində Rusiyanın üzrxahlığından sonra etiraf və kompensasiyanın ödənilməsinin vacibliyini bildirib. Rusiyanın siyasi və ekspert dairələrində etiraf və kompensasiya mövzularında müzakirə getmir, İlham Əliyevin açıqlamalarını görməzləndirməyə çalışırlar. Kreml icazə vermir. Əksinə, Kremlin nəzarətindəki televiziya kanalları və Z-bloggerlər baş verən hadisəyə görə nəyə görə Ukraynanı günahkar sayırlar, guya Ukrayna dronları qəsdən sərnəşin təyyarəsinin uçuşuna mane olublar. Bunun özü də cinayətin izini itirməsinə və cavabdehlikdən boyun qaçırmağa yönəlik təşəbbüslərdir. Putin anlamamış deyil ki, İlham Əliyevin təyyarə qəzası ilə bağlı haqlı tələbləri yerinə yetirilməsə, bu, Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinə təsirsiz ötüşməyəcək. Ancaq Putin Əliyevin tələblərini yerinə yetirsə belə, "vurulmuş təyyarənin niyə Qroznı yaxınlığındakı hava limanlarından birinə enməsinə icazə veril-

məyib" - sualı heç zaman gündəmdən düşməyəcək. Kremlin "pilotlar özləri Aktau istiqamətini seçiblər" versiyasını səsləndirməkdə davam etməsi Azərbaycanda və beynəlxalq aləmdə qəbul edilməyəcək. İran da Azərbaycana münasibətdə Rusiyadan "geri qalmır". İlin ilk gündə İranın Azərbaycandakı səfirliyinin müvəqqəti işlər vəkili Seyid Cəfər Ağayı Məryanın Xarici İşlər Nazirliyinə çağırılması iki ölkə arasındakı münasibətlərin xarakterindən irəli gəlir. Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyində görüş zamanı iranlı diplomatın diqqətinə çatdırılıb ki, ötən ilin 29 dekabrında Ərdəbilə İranın Ali rəhbərinin Ərdəbil vilayəti üzrə nümayəndəsi, Ərdəbilin imam cüməsi Seyid Həsən Amelinin iştirak etdiyi və İranın Radio və Televiziya Təşkilatının "Xəbər Şəbəkəsi" kanalında yayımlanan tədbirdə Azərbaycana və dövlət başçısına qarşı təhqiramiz ifadələr səsləndirilib. Buna görə İran tərəfinə sərt etiraz bildirilib. XİN bəyanatında İran tərəfə başqa ciddi iradə çatdırılıb. Son zamanlar İranda əhali arasında açıq-aşkar şəkildə anti-Azərbaycan əhval-ruhiyyəsi qızışdırılır. İranın mühafizəkar və dini dairələri düşdükleri ağır regional vəziyyətə baxmayaraq, anti-Azərbaycan siyasətlərindən əl çəkmək istəmirlər. İran prezidenti və Xarici İşlər Nazirliyi qonşu Azərbaycanla normal tərəfdaşlıq münasibətləri istəyirsə, SEPAH generallarını və din x-

dimlərini açıqlamalarında diqqətli olmağa çağırmalıdır. Bunu etməyəcəkləri halda iki ölkə arasındakı münasibətlərdə müsbətə doğru irəliləyiş olmayacaq.

- Bildirmişdiniz ki, İranın Azərbaycandakı müvəqqəti işlər vəkili və Rusiya səfirinin də Xarici İşlər Nazirliyinə çağırılmasına da ehtiyac yaranacaq...

- Bəli. Məsələ burasındadır ki, İranda rəsmi dairələrə bağlı qruplar kimi Rusiya hakimiyyətinə bağlı Z-bloggerlər də (Rusiyanın Ukraynaya qarşı işğalçı müharibəsini dəstəkləyənlər) Azərbaycan və dövlət başçısı İlham Əliyev əleyhinə qara təbliğata başlayıblar. Kreml İlham Əliyevin Rusiyadan kompensasiya və təyyarənin vurulmasına görə cinayətkarların müəyyənləşdirilməsi tələbini yerinə yetirmək əvəzinə Azərbaycanı hədəf seçən Z-bloggerləri "irəli" çəkiblər. "Azərbaycan Ukraynaya dəstək verir", "Təyyarənin vurulmasına görə Ukrayna günahkardır", "İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı rusiyalı sülhməramlılara atəş açılmışdı" kimi həqiqəti əks etdirməyən bəhanələr gətirirlər. Məqsəd əsas mövzudan yayınmaqdır. İranda Azərbaycanı hədəf seçənlər hakimiyyətin mühafizəkar qruplarına aid olduğu kimi, Rusiyadakı Z-bloggerlər də Moskvada informasiya siyasətini müəyyənləşdirən rəsmi strukturlara aiddir.

- Prezident Yeni il təbrikinə Ermənistanın təcridatlarından bəhs edərək bildirdi ki, bu hərəkətləri sadəcə müşahidə etməyəcəyik. Bu xəbərdarlığı necə izah etmək olar?

- Bunun mənası odur ki, Ermənistan silahlanmanı dayandırmasa, bu, bölgədə yeni müharibəyə səbəb olacaq. Ermənistanın uzaqmənzilli raketlər alması Azərbaycanın şəhərlərini hədəf götürməsinə anlamı daşıyır. Elə ola bilər ki, Azərbaycan həmin uzaqmənzilli raketlərin yerləşdiyi yerlərə zərbələr endirə bilər. Biz gözləyə bilmərik ki, Ermənistan həmin raketlərdən nə zaman Azərbaycana qarşı istifadə edəcək. Əgər Ermənistan zərbə almaq istəmirsə, uzaqmənzilli raketlərin alınmasından imtina etməli və Azərbaycanla sülh sazişi imzalamalıdır.

İran Zəngəzur dəhlizini müzakirə üçün Türkiyəyə nümayəndə göndərir

İran nümayəndə heyəti dəhliz məsələsi ilə bağlı danışıqlar aparmaq üçün tezliklə Türkiyəyə səfər edəcək. Müsavat.com xarici agentliklərə istinadən xəbər verir ki, bu barədə İran Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi İsmayıl Bakai məlumat verib.

Onun sözlərinə görə, Zəngəzur dəhlizi "heç də siyasi məsələ deyil, bu, iki ölkə arasında çox spesifik tarixə malik texniki məsələdir".

"İranın mövqeyi sabitdir. Biz nəinki nəqliyyat sahəsində əməkdaşlığın artmasını alqışlayırıq, həm də ölkələrin suveren hüquqlarına hörmət edilməli olduğunu vurğulayırıq. Çox güman ki, yaxın vaxtlarda nümayəndə heyətimiz müvafiq strukturların iştirakı ilə bu mövzunun daha yaxından müzakirəsi üçün Türkiyəyə səfər edəcək. Ümid edirik ki, bu məsələ tezliklə həllini tapacaq", - deyir Bakai bildirib.

İran tərəfinin Zəngəzur dəhlizini Türkiyə ilə müzakirə etmək istəməsi ayrıca maraq doğurub.

- Rəsmi İrəvan Zəngəzur dəhlizinin açılacağını anlasa da, prosesi gecikdirir. Rusiya ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin pisləşməsinə ümid edirsiniz? Əks təqdirdə, kimə arxayındır?

- Zəngəzur dəhlizi gec və ya tez açılacaq. Tez açılarsa, bu Ermənistanın da xeyrinədir. Azərbaycan onsuz da hazırda Bakı-Tiflis-Qars dəmir dəhliz bu yol üzərindən yüklərini daşıyır. Söhbət Zəngəzur dəhlizinə nəzarət uğrunda. Rusiyanın dəhlizə nəzarət etməsi Ermənistanla yanaşı, Azərbaycanın da maraqlarına ziddir. Belə çıxacaq ki, Rusiya özünə alternativ olan dəhlizə nəzarət edəcək. Eyni zamanda Ermənistan hökuməti Azərbaycan vətəndaşlarının yoxlamasını həyata keçirmədən variantı üstünlük verməlidir. Bu istiqamətdə müəyyən irəliləyiş mümkündür. Dünya təcrübəsində də var ki, fiziki təmas olmadan elektron vasitələrlə yoxlama həyata keçirmək olar.

- Təyyarəmizin vurulmasına görə üzr istəyən Rusiyadan bundan sonra hansı addımları gözləyirsiniz? Migrant azərbaycanlılar və digər məsələlərlə bağlı təzyiq dalğası, yoxsa Azərbaycanın tələblərinə sonadək əməl olunmasını?

- Rusiya bir tərəfdən Ukraynaya qarşı işğalçı müharibə aparır və bu müharibədə hər gün minlərlə vətəndaşını itirir, bu isə zəruri işçi qüvvəyə tələbatı artırır, o biri tərəfdən ağır işlərdə çalışan miqrantların sayını azaltmağa qərar verib. Bu, Rusiyanın daxili işidir. Rusiyada yaşayan azərbaycanlıların əksəriyyəti bu ölkənin vətəndaşıdır, deportasiya təhlükəsinin onlara aidiyyəti yoxdur. Buna baxmayaraq, sənədləri qaydasında olmayan azərbaycanlıları Rusiyadan deportasiya edə bilərlər. Buna hazır olmalıyıq. Çıxış yolu kimi deportasiya oluna biləcək soydaşlarımızın yüksək maaşla Qarabağdakı tikinti işlərinə cəlb edilməsidir.

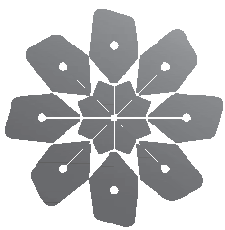
- Laçın istiqamətində Ermənistanın atəşkəsi pozulmasında məqsəd nə ola bilər?

- Laçın istiqamətindəki təcridat Ermənistan ordusu içindəki "5-ci kolon"un işi ola bilər.

- Təcridatların geniş miqyas alması mümkündürmü?

- Nikol Paşinyan bu təcridatların qarşısını almasa, Azərbaycan bunun cavabını artıqlaması ilə verəcək və bu, Ermənistanı daha ağır vəziyyətə sürükləyəcək.

□ **Elsad PAŞASOY,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə 44 günlük "Vətən Müharibəsi"ndə qazanılmış tarixi qələbə, Ermənistan tərəfindən törədilmiş sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, habelə müharibə cinayətləri ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması

Ermenistan Azərbaycan və Türkiyə ilə sülh müqavilələrinin imzalanmasını bir il də ləngitdi. Bakı və Ankaranın İrəvana, onun təmsalında erməni xalqına uzatdığı barışıq əli 2024-cü ildə də havadan asılı qaldı. Doğrudur, ötən il tərəflər arasında sülh sənədinin mətni üzrə danışıqlar, layihənin diplomatik məktublaşma yolu ilə intensiv müzakirəsi davam etdi və artıq konkret nəticələr də var.

Məsələn, ilsonu məlum oldu ki, sülh müqaviləsinin preambula hissəsi və 17 bənddən 15-i artıq razılaşdırılıb. Həmçinin keçən il ilk dəfə sərhədin dinc demarkasiyası baş tutdu, 4 kəndimiz qaytarıldı, sərhədlərin demarkasiyası üzrə ortaq əsasnamə təsdiqləndi. Ancaq əfsus ki, böyük sülh anlaşmasının reallaşmasına 1 nömrəli əngəl - qonşu ölkə konstitusiyasında ölkəmizə qarşı ərazi iddiası ilə bağlı müddəa aradan qalxmadı. Rəsmi Bakı 2025-də də ən əvvəl bunu, üstəgəl, ATƏT-in Minsk Qrupunun ləğvinin İrəvan qarşısında tələb-şərt kimi irəli sürəcək. Aydındır ki, əsas şərt yerinə yetirilmədən nə sülh sənədi imzalanacaq, nə də iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulması mümkün olacaq.

Heç bir normal dövlət onun ərazisinə konstitusion torpaq iddiası olan qonşu dövlətdə səfirlik açmaz. Bu, aksiondur və onu kapitulyant tərəf nə qədər tez anlasa, bir o qədər təcriddən tez qurtulub inkişafa və sabitlik yoluna üz tutur, təcriddən qurtulur. Çünki qarşıda Türkiyə

də bizimlə eyni mövqedədir və bu mövqe təzə ildə də dəyişməz qalacaq. Təəssüf ki, Ermənistan keçən il də sürətlə silahlılanmağa, hücum silahları almağa davam etdi. Nə barədə ki, Prezident İlham Əliyev xalqa Yeni il müraciətində İrəvanı bir daha xəbərdar edib: "Ermənistanın genişmiqyaslı silahlanma kampaniyası bölgə üçün növbəti təhdid mənbəyidir. Əgər bu il bizim üçün ən narahatedici məqamı qeyd etsək, təbii ki, bu, Ermənistanın silahlanmasıdır. Bunun heç bir məntiqi izahı yoxdur. Ermənistan öz işğalçılıq siyasətində tamamilə iflasla üz-üzə qalmışdır. 2020-ci və ondan sonra 2023-cü illərdəki hərbi məğlubiyyətləri onlara düz yol göstərilməli idi. Biz də buna çalışırıq və bu gün də öz səylərimizi davam etdiririk. Mən dəfələrlə həm rəsmi bəyanatlarımda, həm Ermənistan tərəfi ilə aparacağımız danışıqlar əsnasında onlara xəbərdarlıq etmişəm ki, bu təhlükəli yoldan çəkənsinlər. Onları təhrik edən və bu gün yenə də Azərbaycan üzərinə hücum etməyə vadar edən xarici

Qarabağ

ÜSAVAT
N 1 (8611) 7 yanvar 2025

Paşinyana 2025 üçün əsas "ev tapşırığı" - İrəvan bunu etməsə...

rici dairələr, xarici ölkələr onların arxasında durmayacaq, sadəcə olaraq, dura bilməyəcək. Bizimlə bu bölgədə hərbi müstəvidə heç bir qüvvə rəqabət apara bilməz. Ona görə bir daha deyirəm, hələ ki, gec deyil, bu təhlükəli yoldan geri qayıtsınlar"...

Bəs İrəvan nəhayət, bu il həm hərbi məğlubiyyətlərdən, həm də Bakının sərt xəbərdarlıqlarından gərəkən nəticəni çıxaracaq mı? 2025-də sülh danışıqlarının perspektivi necə görünür? Zəferin 5-ci ildönümündə nəhayət ki, sülh sənədinin imzalanması mümkün olacaq mı? **Professor Qabil Hüseynlinin** "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, bu il çərçivə sazişinin imzalanması istisna edilmir. "Azərbaycanla Ermənistan arasında niyyət protokollarının imzalanması vacibdir. Tərəflər xeyli yaxınlaşıblar və 2025-ci ildə prosesi inkişaf etdirmək üçün hansısa bir çərçivə və sənədi olmalıdır. Çünki geriye yol yoxdur. Geriyə yol Ermənistanın məhvi və yenidən Rusiyanın əlaltısına çevrilməsi deməkdir. Bunu istəməyirsə, Türkiyə və Azərbaycanla münasibətlər qurulmalıdır, gediş-gəliş, ticarət olmalıdır. Bu problemlərin həllində isə fundamental düşüncələr var", - Q.Hüseynli belə hesab edir.

Onun sözlərinə görə, blokadada olan marşrut xətləri isə düşdüylə halda, regi-

Ermənistan Zəferin 5-ci ildönümündə böyük sülh anlaşmasını reallaşdırmalı və təcriddən qurtulmalıdır; Bakının sərt xəbərdarlıqlarından gərəkən nəticəni çıxarmaq zamanıdır

ona dayanıqlı sülh və sabitlik gələcək: "Bu zaman hərbi gərginlik sıfıra enir. Ona görə ki, logistikaların təhlükəsizliyi təmin etmək öhdəliyi var. Heç bir tərəf istəməz ki, daşınların olduğu bir coğrafiyada hərbi eskalasiya baş versin. O nöqtəyi-nəzərdən, Ermənistan koridorun açılması ilə bağlı real işlər görməlidir. Bu il nəqliyyat kommunikasiyalarının açılması istiqamətində praktiki addımlar olarsa, sülh sazişinin imzalanması da sürətlənəcək. Artıq 10 noyabr sənədinin im-

zalanmasının 5-ci ilinə daxil oluruq və hələ də 9-cu bəndlə bağlı razılaşma icra olunmayıb. Ermənistan bu anlaşmanı da yerinə yetirsə, üçtərəfli sənəddə həllini gözləyən bənd demək olar ki, qalmayacaq. Bundan sonra tarixi sülh müqaviləsinin imzalaması çətin olmayacaq. Tərəflər arasında etimad mühiti gətdikcə yaranır və kənar müdaxilələr olmasa, bu il bəzi nəticələr əldə edilə bilər. Sadəcə, 2025-ci ildə yekun sülh müqaviləsinin olacağı ehtimalı yük-

sək deyil. Azərbaycanın tələbi yerinə yetirilmədiyi üçün məsələ uzana bilər. Ermənistan isə hələ gələn il referendumla hazırlaşacaq. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, bu il Paşinyan hakimiyyəti üçün seçkilər cəhətdən kövrək dövrdür. Belə vaxtda iqtidarına olan təhlükələri dəf etməyə çalışacaq, neinki sülh sazişinə qol çəkəcək. 2026-cı ildə isə referendumdan sonra böyük anlaşma mümkündür. Buna qədər isə tərəflər danışıqları sürətləndirməlidir".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Emil SALAMOĞLU

Bu hadisə hələ ötən əsrdə, səksəncinci illərin lap əvvəllərində baş vermişdi. O vaxt biz Moskvada tələbə iddik. Hələ ən azı adamlardan heç kimin ağılına belə gəlmirdi ki, sovet rejimi, nəhəng kommunist imperiyası çökə bilər.

Hüseynbala SƏLİMOV

Dünya Psixiatriya Təşkilatı 1983-cü ildə etiraz əlaməti olaraq SSRİ-nin müvafiq təşkilatını özünün tərkibindən qovur! 1983-cü ildə isə SSRİ-ni Andropov idarə edirdi...

SSRİ siyasətinin daha bir cəhətini qeyd etmək istərdik burada. Sovet hərbiçiləri onda Cənubi Koreyaya (əgər yaddaşım düz istiqamət verirsə!) məxsus "Boeing" sərnişin təyyarəsini vurmuşdular.

Səbəb kimi də bu göstərilirdi ki, guya təyyarə SSRİ-nin hava məkanını pozub!

O zaman vurulan təyyarədə 300-ə yaxın sərnişin və heyət üzvü həlak olmuşdu ki, onların da arasında neinki qadın və uşaq, hətta bütöv ailələr olmuşdu...

İndiki kimi yadımdadır ki, bizim hərbi müəllimlərimiz bunu necə alqışlarla qarşıladılar, sovet hərbiçilərinin növbəti "qəhrəmanlığından" necə ürək və ağızdolusu danışdılar! Heç kim fərqi deyirdi ki, axı 300 mülki insan, qadın və uşaq həlak olmuşdu! Bir daha qeyd edək ki, sovetin rəsmi izahı belə oldu ki, guya sərnişin təyyarəsi SSRİ-nin hərbi obyektlərinin üzərindən uçubdur...

Kremlə inanacaq mı?

Yaddaşımızda iz buraxan digər təyyarə qəzası Polşa təyyarəsi ilə bağlı baş vermiş hadisə oldu. Təyyarə Smolensk şəhərində qəzaya uğramış, Polşa prezidenti Lex Kaçinski və arvadı daxil olmaqla, 100-ə yaxın adam həlak olmuşdu.

Bu hadisə də xeyli araşdırıldı, bir çox "versiya"lar dilə gəldi, amma xeyli araşdırıldıqdan sonra Polşanın Seymi Rusiyanı təqsirlə elan etdi!...

Nəhayət, Rusiyada daha bir "sirlə" aviaqəza 2023-cü ildə baş verdi. Bəli, məşhur "Vaqner" in qiyamından cəmi ikincə ay sonra!

Qəza zamanı bu hərbi təşkilatın yaradıcısı Yevgeniy Priqojin də həlak oldu. Bu dəfə də qəzaya görə hamı qiyabi şəkildə olsa da Kremlin siyasi əhlini təqsirli bildi...

Bəli, bütün bunları təsadüfən xatırlamıyıq. Rusiya hərbiçiləri bu dəfə də bizim mülki sərnişin təyyarəmizi vurdu. Təsədüf idimi? Düşünürük, ona görə ki, zədələnmiş təyyarəyə hətta yaxın aeroportlara eniş etməyə belə (bu qədər də

vəhşilik olarmı?) imkan vermədilər, güman, onu dənizə tərəf yönəldərək düşündülər ki, təyyarə dənizə düşəcək və bütün izlər itəcək.

Azərbaycanlı təyyarəçilər həqiqətən qəhrəmanlıq göstərdi və nəticədə sərnişinlərin bir hissəsini xilas etmək mümkün oldu, fəqət, ümumilikdə otuz nəfərdən çox insan həlak oldu...

Hazırda məlumdur ki, Rusiya prezidenti iki dəfə üzr istəyib, günahkarların cəzalandırılacağını deyib. Amma bunlar həlak olmuş insanları həyata qaytaracaq mı? Onların yaxınlarına təsəlli olacaq mı?...

Azərbaycanın tarixində heç də ilk hadisə deyil bu! Sovet vaxtında Ermənistanda bizim təyyarəmiz qəzaya uğramışdı. Onlarla azərbaycanlı həlak olmuşdu.

O vaxt (hadisə hələ ötən əsrin səksəncinci illərinin sonlarında baş vermişdi!) onlarla azərbaycanlı gənci Ermənistan zəlzələnin nəticələrini aradan qaldırmağa yönəlmiş işlərdə kömək etmək üçün göndərmişdilər, bir daha deyirik ki, on-

ların hamısı həlak oldu.

Bəli, bu qəzaya görə də kiməsə cəzalandırılmadı, amma neçə dəfə yazıldı və deyildi ki, dispetçerlər qəza şəraitini qəsdən yaradıblar...

Bu hadisədən az sonra Dağlıq Qarabağın səmasında Azərbaycanla məxsus helikopter vuruldu, hansının içində ki ölkənin ovaxtkı siyasi və ictimai elitasının təmsilçiləri vardı. Ermənilər bunu, necə deyərək, tamamilə özbaşına, yalnız özləri edə bilərdilərmidi?

Bizə elə gəlir ki, bugünlərdə baş vermiş ən sonuncu faciəli təyyarə hadisəsi (daha çox cinayəti!) bizdən müəyyən nəticələr çıxarmağı tələb edir.

Birincisi, düşünürük, bu heç də təsadüf və ya hərbiçilərin "səhlənkarlığı"nın nəticəsi deyildi, yox, yumşaq şəkildə desək, ən azı bir vandalizm və vəhşilik aktı idi bu, hansı ki bir daha göstərdi ki, Rusiya keçmiş sovet respublikalarına tamam sayğısız yanaşır və onları daim pressing altında saxlamaq üçün bütün üsullardan istifadə edir.

İkincisi, heç bir strateji və ya taktiki müttəfiqlik haqda saziş, yazılı öhdəlik Rusiyanın imperiya ambisiyalarını cilovlamaq gücündə deyil, təyyarə hadisəsi bir daha Rusiyanın necə "dost" və "müttəfiq" olduğunu hamıya göstərdi.

Üçüncüsü, Qərbə "hələlik!" deməyə tələsməyin. İnanın, Qərb hələ bu gün də Rusiyanın imperiya ambisiyalarını cilovlayan yeganə qüvvədir, onun əvəzində bunu nə Çin edəcək, nə Hindistan, nə Braziliya, nə də hansısa BRİCS və yaxud ŞƏT!

Elə bilirsiniz keçmiş Baltik respublikalarını, hansılar ki, artıq NATO-nun da üzvüdülər, daim Rusiya təhlükəsindən danışmağa, sadəcə, rusofobiya vadar edir, yoxsa onları bunu Qərbin xoşuna gəlmək üçün edir?

Yox, yox və yenə də yox! Rusiya təhlükəsi realdır və heç də siyasi detektivlərin və fantastik romanların süjeti və ya predmeti deyil - məgər Ukrayna müharibəsi bunu təsdiq etməmi?..

Çölləmə köşə

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Bir nəfər başqasından 40 min manat alıb, onu Nazirlər Kabinetində işə düzəltməyə söz verib. Sonra iş düzəlməyib. Dələduzluq maddəsiylə adamı tutmuşdular, məhkəmə oldu, pulu qaytarmağını nəzərə alıb şerti cəza ilə cölə buraxdılar.

Söz gəlişi, bu “cölə buraxmaq”, “cölə çıxmaq” kimi ifadələrə diqqət etməsənizmi? Ana dilimizdə bunlar evi, hər hansı qapalı obyektə tərk edib harasa eşiyə, küçə-bayıra çıxmaq anlamında işlədilir (cölə çıxmağın həтта tualetə getmək mənası da var, çox şərh eləmirəm, özünü mövzunu bilirsiniz). Məncə, bu, bizim çölçülük, qədim türk adətlərimizdən irəli gəlir. Bizim üçün evdən qıraqdakı hər yer çöldür. Ucu-bucağı bilinməyən düzənlikləri, çölləri fəth edən türk xalqı üçün bu relyef olduqca doğmadır. Biz meşə, dağ, dəniz-filan adamı deyilik. Ona görə nə dənizçiliyimiz olub, nə meşəçiliyimiz. Dağçılığımız da ilk qar yağana qədərdir (Aşıq demişken: “Ay həzərat, ay camaat, Dağa qar düşdü, qar düşdü!” Həyəcanın şiddətinə bax). Bir çox ağacın, balığın adını dilimizdə heç bilmirik. Ancaq otun, çiçəyin, cöl heyvanlarının adlarını, xasiyyətlərini soruş, sənə dastan bağlaya.

Mövzuya dönsək, məni düşündürən məbləğ oldu. Niyə vətəndaşlarımız 40 minə Nazirlər Kabinetində iş tapa biləcəyinə əmindirlər? Məncə, çox aşağı qiymətdir. Vəziyyətin ucuzlaşmağıdır. NK mətbuat xidmətinin müdiri, ünlü Almaniya fatehimiz İbrahim müəllimdən bu istiqamətdə tarixi arayış gözləyirik. Qiymət qalxmaldır.

Ucuz etin şorbası olmaz demiş atalarımız. Ucuz vəziyyənin də torbası dolmaz - bunu indicə kəşf elədim. Camaat 40 minə drandulet maşın alır, sən isə o boyda (oxucular artıq haqlı sual verə bilər: nə boyda?) NK-da işə düzəlmək istəyirmişsən.

Yeri gəlmişkən, yanvarın 2-də bəzi kommunal xidmətlər bahalaşanda müəyyən ekspertlər bunu belə izah etdilər ki, guya manatın devalvasiyası gözlənilmiş, hökumət onu önləmək üçün qaz-mazda yüngülvari artıma məcbur qalıb. 1-2 qəpiklə valyuta bərkitmək çətin məsələdir. Yenə ata sözü çəksək, şilə ilə dağılan ev, plov bişir qoy dağılsın. (Şilə qaynadılmış sadə düyüdür). Məncə, hökumət hərdən qiymətləri yüngülvari də olsa qaldırır ki, camaat şadlığına şitlik eləməsin, cızığından çıxmasın. Çəkinin sabit qalması üçün belə addımlar vacibdir: həm çörək verirsən, həm də arada qorxudursan.

Elə son vaxtlar dəbə minən “ayda iki dəfə qəbz” də bu müdrik siyasətin tərkib hissəsidir. Yoxsa hökumət müftə qəbz yatağı kəşf etməyib ki, ayda iki dəfə sayğac yazan yoldaşlar qapı-qapı dolaşib millətə ödəməli olduqları pulları xatırladırlar. Qətiyyə. Qəbzləri kağızı, mürəkkəbi, işçilərin gəzməyi pul aparır. Sadəcə, hökumət millətə ayda cəmi 1 dəfə xəbərdarlıq eləməyin az olduğu qənaətinə gəlir. Doğrudan da, sanarsan İtaliyada-filanda yaşayırdıq (orada çeklər 3 aydan bir gəlirmiş). Yaxşı olar ödəniş qəbzləri həftəlik, həтта gündəlik verilsin, camaat tam özünə yığılsın. Mən fikir verirəm, son günlər bəzi idmançılar kəllə atır. Avtobus şoferi sərnəşini döyür. Nə bilim, manislar təkipleşir. Buna son qoymağa bizim imkanlarımız çatır.

İmkan demişkən, son bir ayda ali rəhbərlik artıq neçənci dəfədir Rusiyanı kəskin tənqid edir. Bəs müəyyən müxalifətçilər bizim guya ruslardan asılı olduğumuzu, Putindən qorxdığımızı deyirdilər, o necə oldu? Deməli, belə ucuz şüarlarla siyasət qurmaq mənasızdır.

Bu istiqamətdə başqa maraqlı detal da var. Rusiya mediası yerli gömrüyə istinadla 2024-cü ildə ölkələrinin xarici ticarət dövriyyəsində ilk onluqdakı dövlətləri açıqlamışdı. Sıralama belə idi: Çin (33,8 faiz), Hindistan (8,8), Türkiyə (8,3), Belarus (7,1), Qazaxıstan (4) və sairə. Həтта Ermənistan Rusiyanın xarici ticarətində ilk onluqda vardı, Azərbaycan isə yox. Deməli, Azərbaycanın guya Rusiya ilə əsas ticarət partnyorlarından olması düşmənlərimizin uydurmasıdır.

Prezident İlham Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə müraciətində Ermənistanın silahlanmasına bir daha toxundu. Dövlət başçısı vurğuladı ki, bu addımlar bölgə üçün növbəti təhdid mənbəyidir.

Sitat: “Əgər bu il bizim üçün ən narahatedici məqamı qeyd etsək, təbii ki, bu, Ermənistanın silahlanmasıdır. Bunun heç bir məntiqi izahı yoxdur. Ermənistan öz işğalçılıq siyasətində tamamilə iflasla üz-üzə qalmışdır. 2020-ci və ondan sonra 2023-cü illərdəki hərbi məğlubiyyətləri onlara düz yol göstərməli idi. Biz də buna çalışırıq və bu gün də öz səylərimizi davam etdiririk. Mən dəfələrlə həm rəsmi bəyanatlarımda, həm Ermənistan tərəfi ilə apardığımız danışıqlar əsnasında onlara xəbərdarlıq etmişəm ki, bu təhlükəli yoldan çəkənsinlər. Onları təhrik edən və bu gün yenə də Azərbaycan üzərinə hücum etməyə vadar edən xarici dairələr, xarici ölkələr onların arxasında durmayacaq, sadəcə olaraq, dura bilməyəcək. Bizimlə bu bölgədə hərbi müstəvidə heç bir qüvvə rəqabət apara bilməz. Ona görə bir daha deyirəm, hələ ki, gec deyil, bu təhlükəli yoldan geri qayıtsınlar”.

Ölkə başçısı hesab edir ki, Cənubi Qafqaz sülh, əmin-amanlıq, əməkdaşlıq bölgəsi olmalıdır: “Ermənistanın genişmiqyaslı və sürətli silahlanması, öldürücü silahların tədarükü bu sülhü, mümkün olan sülhü poza bilər. Bir şeyi də qeyd etməliyəm, Azərbaycan, sadəcə olaraq, bu məsələ ilə bağlı tamaşaçı rolunda olmayacaq”.

Həqiqətən də 2025-ci il Ermənistan üçün sülhə çağırış dövrü olmalıdır. Bu siyasətin davam etdirilməsi isə qonşu respublikaya heç bir yaxşı gələcək vəd etmir. Ermənistanın sülh əleyhinə silahlanması müşahidə olunur ki, bölgədə yeni bir hərbi eskalasiya bu ölkənin ordusunun növbəti darmadağınla nəticələnməsinə gətirib çıxaracaq. Ona görə Prezident Ermənistanın sülh və insanlıq əleyhinə yönəlmiş bu addımlarını dayandırmağa çağırır, dönə-dönə xəbərdarlıq edir. Ermənistan isə xəbərdarlıqlara məhəl qoymursa, bunun zərərini görə bilər.

Ermənistanın kütləvi sürətdə silahlanmasını nəzərə alaraq, biz bu il hərbi büdcəmizi əhəmiyyətli dərəcədə artırıb. Bu, rekord həddə çatıb - 8,4 milyard manat səviyyəsinə qalxıb.

Hərbi ekspert Ramil Məmmədli “Yeni Müsavat”-a bildirdi ki, Ermənistan cəzalanmaq və növbəti “dəmir yumruq” həvəsindədir. Hərbi analitik düşmən ölkəyə edilən xəbərdarlıqları İrəvanın ciddi qiymətləndirməli oldu-

Ermənistan sülh əleyhinə silahlanır - Prezidentdən 2025 xəbərdarlığı...

Dövlət başçısı düşmənin silah arsenalını gücləndirməsini təhdid adlandırır və son çıxışında açıq danışır - regionu bu il nə gözləyir?

ğunu düşünür: “Ermənistan rəhbərliyinin əvvəlki məsuliyyətsiz çıxışlarının və addımlarının nəticəsi göz qabağındadır. Bu mövqe 44 günlük əks-hücum əməliyyatına səbəb oldu və 20 faiz ərazi işğaldan azad edildi. İndi bir erməni terrorçusu və işğalçı əsgəri də Qarabağda yoxdur. Əgər Ermənistan Fransa, Hindistan, Avropa Sülh Fondu, 5 aprel Brüssel görüşünün nəticəsi olaraq Qərb ölkələrindən silahlanırsa, bu yöndə Kipr, Yunanıstan da dəstək verirsə, deməli, planlı, strategiyalı iş aparılır. Məqsəd Ermənistan ordusunun əhval-ruhiyyəsini qaldırmaq, Avropanın arxa-dayaq olduğunu nümayiş etdirməkdir. Bununla gələcək qarşıdurmalara təhrik siyasəti yürüdü. Ancaq əminliklə deyə bilərəm ki, 8 milyardlıq hərbi büdcə qarşısında Ermənistan dözə bilməz. Ona görə də Paşinyan kabineti və hava-darları sülhə investisiya qoymalıdır, silaha yox. Məncə, Prezidentin son xəbərdarlığı Ermənistan üçün ciddi bir siqnaldir. Buna səthi yanaşmaqla, İrəvan özünə qəbir qaza bilər”.

Hərbi ekspertin fikrincə, sülh üçün böyük imkanlar yaranıb və Ermənistan silahlanma ilə fürsətləri qaçırmır: “Hazırda Ermənistan sülh əleyhinə addımlar atır. Səbəb Qərbin hərbi dəstəyidir. Paşinyan komandası sülh sənədini Qərbin masasında və özünün şərtləri ilə imzalamağa çalışır. Lakin məğlub və işğalçı tərəfin şərti ola bilməz.

Azərbaycan diqqət edən tərəfdir. Təəssüf ki, Qərb dövlətləri Ermənistanı hamilik etməklə onu tək buraxmadıqlarını demək istəyirlər. Bu mövqe də İrəvanı ruhlandırır. Çünki Ermənistan Rusiyadan sonra indi Avropanın ona havadarlıq etdiyini, istənilən halda, yenə bir ağa tapdığını görməkdədir. Amma Azərbaycan yeni hiylələrə aldanmaq niyyətində deyil. Biz imkan

verə bilmərik ki, bu dəfə də Qərbin himayəsi altında növbəti hərbi təxribatlara yol verilsin. Odur ki, Ermənistanın silahlanmasının qarşısını alacaq diplomatik təzyiqləri artırmalıyıq, sülh sazişinin bağlanması istiqamətində addımları sürətləndirməliyik. Paşinyanın ağılı varsa, bu oyunlara əsla getməz”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 “Yeni Müsavat”

Laçın istiqamətində mövqelərimiz davamlı atəşə tutulub

Yanvarın 5-i saat 22:00-dan 22:10-dək Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin bölmələri Gorus rayonunun Dığ və Xanazax istiqamətlərində yerləşən mövqelərindən Ordumuzun Laçın rayonunun Zabux və Çağazur yaşayış məntəqələri istiqamətlərindəki mövqelərini atıcı silahlardan fasilələrlə atəşə tutub.

Həmçinin yanvarın 6-sı saat 14:10 radələrində Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin bölmələri Gorus rayonunun Dığ istiqamətində yerləşən mövqelərindən Ordumuzun Laçın rayonunun Zabux yaşayış məntəqəsi istiqamətindəki mövqelərini atıcı silahlardan yenidən atəşə tutub.

Bu barədə Müdafiə Nazirliyi məlumat yayıb. “Bildirik ki, son günlər Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin bölmələri mövqelərimizi bir neçə dəfə atəşə tutub və bütün bu hallar aidiyyəti üzrə qeydiyyata alınıb”, - deyərək xəbərdə qeyd olunur.

Yutuber Albert İsakovun Ermənistanın birinci prezidenti Levon Ter-Petrosyanla bağlı yaydığı video müzakirələrə səbəb olub. Söhbət onun 23 iyul 1993-cü ildə Qarabağda qətlamlar törətmiş, mülki soydaşlarımıza qarşı xüsusi amansızlığı ilə fərqlənmiş “Yerkrapa” terrorçu qruplaşması qarşısında edilən çıxışından gedir. Müəllif videonun ermənəcə mənbəyini də təqdim edib.

Çıxışında Ter-Petrosyan nəinki Ermənistanda, eləcə də Qarabağda Azərbaycan xalqına qarşı etnik təmizləmələr aparıldığını, hədəflərdən birinin elə bu olduğunu, Ermənistan adlı dövlətin faşist və irqçi mahiyyətini təsdiq və etiraf edir. Eks-prezident bildirir: “Biz 600 ildir erməni xalqının bacarmadığını həyata keçirdik - bütün Ermənistanı və Qarabağı digər millətlərdən tamamilə təmizlədik. Bunun nəticələrini erməni xalqı bundan sonra 600 il hiss edəcək”.

Ardınca o, 1988-ci ilə qədər Ermənistandan zorla qovulmuş yüz minlərlə azərbaycanlıni xatırladaraq deyir: “Təsəvvür edin, indi onlar Ermənistandadır. O halda bizim dövlətimiz olmayacaqdı. Onda şimal-şərq rayonlarını, Sevani (Göyçəni - red.) müdafiə edə bilməyəcəkdik. Azərbaycanlılar 3 rayonda çoxluq təşkil edirdi - Vardenis (Basarkeçər - red.), Masis (Zəngibasar - red.) və Amasiya. Onlar Zəngəzur mahalında böyük üstünlük təşkil edirdilər. Bu problem həll edildi və bu, göyden hədiyyə kimi düşmədi. Bunu biz etdik, milli hərəkat etdi, erməni ümummilli hərəkatı və onun hərbi qanadı, özünümüdafiə batalyonları, bizim “Yerkrapa” dəstəsi. Həmçinin Qarabağ. Bu gün bütün “artsax”, o cümlədən daha bir çox torpaqlar ermənilərin əlindədir”. Beləcə, Ter-Petrosyan 3 rayonda, o sırada Zəngəzurda azərbaycanlıların çoxluq təşkil etməsinin Ermənistan üçün təhdid olduğunu, həm-

çinin etnik təmizləmədə si-lahlı birliklərin rolunu açıq şəkildə etiraf edir.

Video 1993-cü ilə təsadüf edir. Xatırladaq ki, Ter-Petrosyan o vaxt Ermənistan prezidenti idi (1991-98). Yeni bunu söyləyən sıradan bir erməni yox, işğalçı ölkənin başçısı idi. Bununla o, eyni zamanda Azərbaycanın suveren ərazisi olan Qarabağın da Ermənistan tərəfindən işğala və etnik təmizləmələrə, digər barbarlıqlara məruz qoyulduğunu rəsmən təsdiqləmiş olur. O zaman Azərbaycan tərəfi bu videodan beynəlxalq məhkəmələrdə İrəvana qarşı hüquqi əsas kimi nə dərəcədə faydalana bilər? Və Ter-Petrosyanı demokrat kimi təqdim edənlər bu çıxışı izləməklə onun necə faşist, daşnakçı tefəkkürə malik olduğunu görə bilər. Onun hərbi canilər olan Serjij Sərkisyan və Robert Köçəryandan hər hansı fərqi qalmır. Eyni zamanda özünü Ter-Petrosyanın siyasi varisi kimi gören hazırkı baş nazir Nikol Paşinyanın da keçmiş Qarabağ münaqişəsinə baxışı 44 günlük müharibəyə qədər seçilmirdi. Həmin Nikol idi ki, ölkə rəhbəri kimi “Qarabağ Ermənistanıdır və nöqtə” çıxışı etmişdi. Həmin erməni baş nazir idi ki, Xankəndidə olan qondarma parlamenti Şuşaya köçürməyə hazırlaşır, Cəbrayıl yol çəkmək planı qururdu. Yeni Ermənistan liderlərinin azərbaycanlılara və Qarabağa baxışında heç zaman fərq olmayıb. Ancaq Ter-Petrosyanın bu çıxışından sübut kimi istifadə etməyimiz mümkündürmü?

Ter-Petrosyanın o videosu... - məhkəmə davamızda əsl sübut

Ermənistanın birinci prezidentinin yayılan çıxışında onun nə dərəcədə irqçi, faşist olduğu, azərbaycanlıları etnik təmizləməyə məruz qoyduqları üzə çıxır - hüquqşünas bu faktdan beynəlxalq səviyyədə istifadə yolunu açıqladı

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənzadə “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, əvvəla Ermənistan işğalçı və barbar hərəkatları nəticəsində Azərbaycana 150 milyard dollardan çox ziyan vurub, bu da beynəlxalq məhkəmələrdə qaldırılmalı olan faktdır. Hüquqşünas vurğuladı ki, azərbaycanlıların etnik təmizləməyə məruz qaldığını o

dövrün videofaktları da sübut edir, təkcə Ter-Petrosyanın çıxışı deyil: “Bundan əvvəl Sərkisyan etiraf edib ki, 7 rayonun işğal olunmasının səbəbi azərbaycanlıları Dağlıq Qarabağa buraxmamaq və təmas xətti yaratmaq idi. Bu bəyanatlar kifayətdir ki, Ermənistan qarşı beynəlxalq müstəvidə tələbləri gücləndirərək. Çünki danışanlar Ermənistan rəhbərlik etmiş

şəxslərdir. Paşinyan da müharibədən sonra Qarabağın Azərbaycanda aid olduğunu təsdiqləməklə ölkəsinin işğalçı mahiyyətini bir daha sübut etmiş olub. Ter-Petrosyana gəlcə, həmin çıxışında “Böyük Ermənistan”, “Dənizdən dənizə Ermənistan” xülyasına diqqət çəkir. Bu utopiya isə sabun köpüyü kimi dağıldı. İndi onun varisi Paşinyan xalqını “miflik Ermənistan” deyil,

“real Ermənistan” haqda danışmağa çağırır”.

Ç.Qənzadə söylədi ki, Azərbaycanın əlində xalqımızın etnik təmizləməyə, zorakılığa, qətlamlara məruz qalması haqda istintaq materialları, real faktlar var: “Ermənistan vurduğu maddi-mənəvi zərərin təminatını ödəməlidir. Ter-Petrosyan kimi canilər də törətdikləri cinayətlərin miqyasını etiraf ediblər. Onun bu çıxışı bizə əsas verir ki, Sərkisyan və Köçəryanla yanaşı həbs edilsin. Bununla təsdiq edir ki, İrəvanda, Qərbi Azərbaycanda sayca azərbaycanlılar üstün olublar, amma onları qovublar. Bu etnik təmizləmə faktını nədənsə beynəlxalq təşkilatlar dilə gətirmək istəmir, bizi 2023-cü ildə Qarabağdan öz xoşu ilə gedən dinc ermənilərə görə genosid etməkdə günahlandırırlar. O mənada beynəlxalq məhkəmələrin ədalətli olacağına da inanmıram. Bütün hallarda, biz mübarizəmizi aparmalıyıq və hər bir sübutdan istifadə etməliyik”.

□ **Emil SALAMOĞLU, “Yeni Müsavat”**

“Gürcü Arzusu”nun viza arzusu - Qərblə gərginlik...

Hökumət rəsmilərinin Avropaya vizasız girişinə qadağa qoyula bilər - AB ilə böhran dərinləşir

Gürcüstan Miqrasiya Departamenti 2024-cü ilin noyabr-dekabr aylarında paytaxt Tiflisdə hakimiyyət əleyhinə etiraz aksiyalarında iştirak edən 25 əcnəbini ölkədən deportasiya edib. “Yeni Müsavat” xatırladı ki, Gürcüstanın Daxili İşlər Nazirliyi (DİN) məlumat yayıb.

Bildirilib ki, deportasiya proseduru çərçivəsində ölkədən çıxarılan əcnəbilərin bir qismi Gürcüstanı könüllü tərk edib, bəziləri isə məcburi şəkildə ölkədən çıxarılıb. Ümumilikdə isə 2024-cü ildə Gürcüstan-dan 430 əcnəbi deportasiya edilib. Qeyd edək ki, Avropa Birliyi də Gürcüstanla vizasız

rejimi aradan qaldırmaq qərarı verib. Fransa, Almaniya və Polşa AB-nin qərarından sonra diplomatik və xidməti pasportlara malik Gürcüstan rəsmilərinin öz ərazilərinə vizasız girişinə qadağa qoymaq niyyətindədirlər. Belə bir bəyanatla adıçəkilən ölkələrin xarici işlər nazirlikləri çıxış ediblər.

Şimali və Baltikyanı ölkələr Gürcüstanı təkrar parlament seçkiləri keçirməyə çağırıb. Litva Xarici İşlər Nazirliyi Danimarka, Norveç, Finlandiya, Litva, Latviya, Estoniya, İsveç və İslandiyanın Xarici İşlər nazirliklərinin rəhbərləri adından mürciyyət bəyanat yayıb. Sənəddə sekiz Avropa ölkəsi Gürcüstan hakimiyyətinin etirazçılarına, siyasətçilərə və media nümayəndələrinə qarşı zorakılığını, habelə keçmiş prezident Salome Zurabşviliyə qarşı təhdidlərini pisləyib, respublikadakı vəziyyətdən narahatlığını bildirib və qanun pozuntularının araşdırılmasına yenidən çağırıb. Oktyabrın 26-da keçirilən parlament seçkiləri zamanı qeydə alınıb. “Biz Gürcüstan hakimiyyətini Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatının tövsiyələrinə əməl etməyə və bu tövsiyələrə uyğun olaraq yeni parlament seçkilərinin keçirilməsini nəzərdən keçirməyə çağırırıq”, - bəyanatda deyilir.

Həmçinin Almaniya müxtəlif layihələr üçün Gürcüstana ayrılan 237 milyon avro məbləğində maliyyə yardımını dayandırıb. Bunu Almaniya səfiri Peter Fişer bildirib. Söhbət yaşıl hidrogenin, enerji layihələrinin, eləcə də Batuminin su infrastrukturunun maliyyələşdirilməsindən gedir. Almaniya hakimiyyətinin belə bir qərara gəlməsinə səbəb Gürcüstanın Al yoldan uzaqlaşmasıdır. Yeri gəlmişkən, Gürcüstanın yeni seçilmiş prezidenti Mixail Kavelaşvili Tiflisdəki prezident sarayında artıq işinə başlayıb. Ancaq AB-nin Gürcüstan məmurlarına sanksiyası göstərir ki, böhran başa çatmayıb. Aksiya sənəddə də, yenə də toplaşmalar var. Bəs AB-nin gürcü rəsmilərinə viza rejimi qadağası bütün ölkəyə şamil oluna bilərmi?

Siyasi ekspert Ramiya Məmmədova Gürcüstan hökuməti ilə Qərb arasında gərginliyin davam edəcəyini proqnozlaşdırır. Onun fikrincə, rəsmi Tiflis Avropa Birliyindən cəzalar almaqdadır və sanksiyaların yeni dalğası gələ bilər: “Avroatlantik məkan inteqrasiyaya can atan dövlətin Avropa Birliyindən cə-

rimə alması münasibətləri sual altında qoyur. Bu fürsəti Rusiya dəyərləndirməyə çalışır. Ancaq düşünürəm ki, gürcü xalqı üçün viza rejiminin bərpasına qərar verilsin. Bu, Gürcüstanı itirməkdir. Hökumət məmurlarına sanksiyaların olması mümkündür, sadə gürcüləri bu imkandan məhrum etmək isə yenidən ölkəni Rusiyaya tərəf çevirməkdir”.

Analitik qərb qonşumuzun AB ilə əlaqələrə yenidən baxacağını gözləyir: “Rusiyanın Gürcüstana təsirləri faktdır. Sadəcə, Moskva Tiflisə nəse verməlidir ki, o da Qərbdən uzaqlaşsın. İndi belə bir real kompromis yoxdur. Mən yaxın gələcəkdə Abxaziya ilə bağlı problemin həllinə ümid etmirəm. Ona görə Gürcüstan hökuməti tamamilə də Avropa Birliyindən uzaqlaşa bilməz. Hələ ki soyqırmıq var, yarımlar kəsilir, bu da hakimiyyətə təzyiq mexanizmləridir. Ən böyük cəza isə vizasız gediş-gəlişin aradan qaldırılması ola bilər. Düşünürəm ki, Brüssel belə ağır sanksiya qoysun. Hər halda, Gürcüstan birliyə üzvlük üçün namizəd statusu qazanıb, indi onu itələyib özündən uzaqlaşdırmaq ağıllı siyasət olmazdı. Sadəcə, hakim partiya təzyiqlər də olacaq, vaxtaşırı qərbpərəstlər mitinqlər də keçirəcək”.

□ **Emil SALAMOĞLU, “Yeni Müsavat”**

Trading Economics

Trading Economics

“Trading Economics”
Azərbaycanın iqtisadi artım
proqnozunu açıqlayıb

Beynəlxalq iqtisadi statistika portalı olan “Trading Economics” 2025-ci il üzrə Azərbaycanın iqtisadi artım proqnozunu yeniləyib.

“APA-Economics” xəbər verir ki, portal 2025-ci üzrə Azərbaycanda real ümumdaxili məhsulun artım proqnozunu (ÜDM) 3,5-4,0% civarında müəyyənləşdirib.

“Trading Economics” bu ilin I rübündə ölkə üzrə iqtisadi artımın 3,5%, II və III rüblərdə 4%, IV rübdə isə yenidən 3,5% olacağını proqnozlaşdırıb.

Qeyd edək ki, Dövlət Statistika Komitəsinin açıqlamasına görə, 2024-cü ilin yanvar-noyabr aylarında Azərbaycanda iqtisadi artım 4,1% təşkil edib.

Ekspert bildirir ki, 2025-ci ildə bir neçə önəmli istiqamətdə hadisələrin necə cərəyan edəcəyi bütün dünyanı yaxından maraqlandırır: “İlk ən böyük qeyri-müəyyənlik 20 yanvardan sonra Trampın hansı siyasətləri yürüdəcəyi ilə bağlıdır. İlk prezidentliyi dövründə Tramp haqqında işlədiyim və özünü doğruldan ifadələrdən biri onun saği göstərib solu vurmaq bacarığıdır. İkinci ifadə isə Trampın birinci prezidentliyi dövründə istədiklərini həyata keçirməyə mane olan 2 qüvvənin mövcud olması idi. Birinci qüvvə öz komandasında pragmatik, daha balanslı siyasət tərəfdarlarının mövcudluğu idi ki, bu da bəzi siyasətlərin həyata keçirilməsi və icrasında müəyyən sədlərin formalaşmasında önəmli rol oynamışdı. İkinci qüvvə isə ABŞ dərin dövlətinin ikinci qanadı idi ki, bu qanadın baxış bucaqları və yanaşma tərzləri kəskin fərqlənir. Tramp birinci qüvvənin mane olma risklərini yeni seçdiyi komandası ilə xeyli yumşaltmışdı. Hətta yeni komanda da Trampın özündən də radikal trampçılar var. İkinci qüvvənin müəyyən dərəcədə neytrallaşdırılmasında isə Elon Maskın (Elon Maskın özünə yeni seçdiyi adı: Kekius Maximus) üzərinə vəzifələr qoyulub. Tramp və arxasındakı böyük güclər bu dəfə daha hazırlıqlı və birinci prezidentlik dövründə ortaya çıxan riskləri yumşaltmaqla daha qərarlı bir şəkildə siyasətlərini yürüdəcəklərinin mesajlarını verirlər”.

E.Sadiqovun sözlərinə görə, Trampın tarif siyasəti ABŞ-da inflyasiyanı ciddi şəkildə tətikləyəcək: “Tramp bunu aşağı enerji qiymətləri ilə müəyyən dərəcədə kompensasiya edəcəyini bildirir. Neft qiymətlərini endirməklə buna tam deyil, qismən nail olmaq olar. Tramp ABŞ-in neft-qaz sə-

nayesinə açıq mesaj verir ki, neft-qaz hasilatını maksimum artırın: neftin bir barelinin 50-60 dollar aralığında olacağını nəzərdə tuturuq və azalan neft qiymətlərinin gəlirlərinizə mənfi təsirlərini artıracağınız hasilatla kompensasiya edə bilərsiniz. Əsas ziddiyyət budur ki, şist neftin maya dəyəri ştatlara, süxurlara, hasilatın həcmi və sair amillərə görə 42-60 dollar arasında dəyişir (bu səbəbdən seçki kampaniyasının əvvəllərində səsləndirdiyi 40-50 dollar proqnozlarını son aylarda 50-60-a qədər artırdı). Hətta 50-60 dollar aralığı bəzi şist neft istehsalçıları üçün rentabelli olmayacaq. Bu ziddiyyətin həll yolu var? Bəli 2 yolu var. Birinci və daha real olanı, neft bazarından qismən (imkanlarından daha az neftin hasilatı və ixracı baxımından) kənarda qalan Venesuela, İran, İraq, Liviya kimi ölkələrdən neft ixracını artırılması yolu ilə təklifin artırılması. Burada bütün maraqların həm toqquşduğu, həm də üst-üstə düşdüyü ölkə İrandır. İkincisi isə tarif və ticarət müharibələri ilə Avropa, xüsusilə Çində iqtisadi inkişafın yavaşlamasına nail olmaqla tələbin azaldılması. Qlobal neft bazarında gündəlik ortalama tələbin sabit olaraq 1-1.5 milyon barel azalması neft qiymətlərinə ən azı 15 dollara qədər təsir göstərə bilər. Alternativ olaraq, əgər ABŞ şist neft istehsalçıları neft hasilatını artıraraq gündəlik 14-15 milyon barel (hazırda bu göstərici gündəlik 13.57 milyon bareldir) çatdırsalar, bu halda neft-qazın ixracı üçün qlobal bazar payının artımı labüddür ki, burada da növbəti addım atıldı. 31 dekabr, 2024-cü il tarixində Ukrayna üzərindən Rusiya qazının nəqlini nəzərdə tutan müqavilənin vaxtı bitdi və bu müqavilə uzadılmadı. Avropada qaz ehtiyatlarının

2025-ci ilin ilk həftəsi başa çatsa da, onun qlobal iqtisadiyyatda hansı dəyişikliklərə gətirəcəyi ciddi müzakirələrə səbəb olmaqdadır. Xüsusilə ABŞ-da Donald Trampın yenidən prezident kürsüsündə oturmağının qlobal ticarətdə, geosiyasi səhnədə gətirəcəyi yeniliklər əksər analitik mərkəzlərin əsas müzakirə mövzularından biridir. İqtisadçı-ekspert Elman Sadiqovun “Yeni Məsvat”-a dediyinə görə, 2025-ci ilə bağlı əmin olunan yeganə müəyyənlik elə qeyri-müəyyənlikdir.

qışda tələb olunan səviyyədən az olması (31 oktyabr 2024-cü ildə anbarlarının 95 faizi dolu olan Avropa Birliyində bu göstərici hazırda 70 faiz ətrafındadır) və yanvar-fevral aylarının soyuq keçəcəyi proqnozları qaz qiymətlərinə kifayət qədər ciddi təsir göstərməkdədir. İndiyə qədər Rusiyanın 40 faizdən 5-6 faizə qədər enən payını əvəzləyən ölkə ABŞ olmuşdur. Bu siyasətin davam edəcəyi ilə bağlı Tramp açıq siqnallar vermişdir. Burada ortaya ikinci ziddiyyətli məqam çıxır. Rusiya-Ukrayna müharibəsini 24 saata dayandıracağını bəyan edən Tramp Rusiya qazının Avropaya nəqlinin bərpasında nə dərəcədə maraqlıdır? Qlobal güclər bu məsələdə nə dərəcədə gəzəşməyə gedər?

Digər ziddiyyətli məqam dollarla bağlıdır. Tramp istehsal və ixracatı artırmaq məqsədilə daha ucuz dollara üstünlük verəcəyini bəyan edir. Lakin tarif siyasəti inflyasiya təzyiqi yaradacağı üçün FED-in faiz endirimlərinə daha zəif və aşağı sürətlə gedəcəyi halda, hətta faizlərin artırılacağı ilə bağlı ehtimallar da mövcuddur, dollar yenə bahalı valyuta olmaqda qalacaq. Çünki Avropa İttifaqında (AI) 2025-ci ildə iqtisadi artım 0.9 faiz gözlənilir. Lakin Trampın tarif tədbirləri və ticarət müharibələrinin AI-nin iqtisadiyyatını 1 faiz kiçildəcəyi proqnozlaşdırılır. Bu zaman ən yaxşı halda AI-nin iqtisadiyyatı böyüməyəcək. Böyük ehtimalla isə 0.1 faiz kiçiləcək. Deməli, avro bir valyuta olaraq onsuz da zəifləyəcək. Britaniya funtu, Yaponiya yenasının da güclənmə ehtimalları aşağıdır. Çinin isə problemləri kifayət qədər olacaq. Deməli, dollar həm yüksək faizlər səbəbindən, həm də digər valyutaların mənsub olduqları iqtisadiyyatların kiçilməsi və zəifləməsi səbəbindən güclənəcək. Bu isə ABŞ-in ixracına və istehsalatı mənfi təsirlərini göstərəcək. Tramp isə bunun əksini istəyir. Əsas ziddiyyət və qeyri-müəyyənlik yaradan bu dilemma necə həll olunacaq? Onu da qeyd edək ki, dünya iqtisadiyyatı üçün yüksək dollar faizləri ciddi problemlər formalaşdırmaqda, ayrı-ayrı ölkələrin öz xarici borcları üzrə əsas məbləğ və faizlərin ödənilməsində ciddi problemlərin davam etməsi ehtimalı

2025-də global iqtisadiyyatda
nələr dəyişəcək - rəy

Ekspert deyir ki, bu il dünya iqtisadiyyatı iki böyük qeyri-müəyyənliyin təsirində olacaq

yüksəkdir.

Qısa arayış: Azərbaycan son illərdə xarici borcun daxili borcla əvəzlənməsi siyasəti nəticəsində bu vəziyyətə hazırlıqlı oldu və yüksək dollar faizləri ölkə büdcəsi üçün ciddi bir yük formalaşdırmır”.

Ekspert qeyd edir ki, 2025-ci ilin digər ən böyük risklərindən biri də Tramp və Elon Mask arasında fikir ayrılığının olacağı ilə bağlıdır: “Trampın Kanada, Qrenlandiya, Meksika, Çin, Yaxın Şərq, o cümlədən Suriya ilə bağlı yürüdəcəyi siyasətlər hələ tam aydın deyil. Kanada ilə bağlı məsajları Britaniya ilə Yaxın Şərqdə nüfuz dairələrinin bölgüsü ilə bağlı bazarlıq cəhdi də (unutmayaq ki, Tramp biznesmendir) ola bilər.

Türkiyəni, bizi, bütün bölgəni, qonşularımızı yaxından maraqlandıran və 2025-ci ilin ən böyük 2 qeyri-müəyyənliyindən biri hesab edilən Suriya məsələsinə gəlincə, burada Tramp (o cümlədən ABŞ-in müxtəlif güc mərkəzləri) saği göstərib solu vurmaq xarakterini ortaya qoyacaq. Tramp bizim Suriyada nə işimiz var deyir. Doğru. Amma Suriyanı nəzarətsiz qoyacağıq demir. ABŞ Suriyanın neft-qazla zəngin bölgələrində PKK/PYD qruplarını yerləşdirib və dəstəkləməkdə davam edir. Bu ərazilərin nəzarət altında saxlanması Suriyanın iqtisadiyyatının nəzarət altında saxlanması deməkdir. Bu bölgənin Suriyadan ayrılması isə Yaxın Şərqdə yeni bir xəritənin yaranması demək olar.

PKK/PYD-nin oradakı varlığını leqallaşdırmaq, ona don geyindirib əsaslandırmağın yeganə yolu isə PKK/PYD-nin İŞİD-lə “mübarizə apararıq” kimi təbliğatının davam etdirilməsidir. Deməli, ABŞ-da ilin ilk günlərində İŞİD-lə “bağlılığı” olan terror hadisələri təsadüfi deyil. İŞİD mövcuddur, dirçəlir, onunla mübarizədə bizə PKK/PYD lazımdır mesajı verilir. Suriya məsələsinə mürəkkəbləşdirən məsələlərdən biri də budur ki, ABŞ Türkiyəni də narazı salmaq istəmir. Türkiyə ABŞ-a çox lazımdır. Türkiyə olmasa, ya ABŞ yenə milyardlarla dollar xərcləyərək Suriya və İranın yenidən Suriyaya geri dönməməsinə və radikal İslam dövlətinin yaranmamasını təmin etmək üçün Suriyada olmalıdır (Əfqanıstanda 20 il milyardlarla dollar xərclədikdən sonra mübarizə apardığı Talibana hakimiyyəti təhvil verib çıxmağa məcbur oldu. Eyni səhvi Suriyada etmək istəmir), ya da Türkiyə ilə sıx əməkdaşlıq etməlidir. Nəzərə alınmalıdır ki, Türkiyə ABŞ və Qərbin əlində partlayan Suriya məsələsində (milyonlarla qaçqınları da özündə saxlamaqla Avropanı qorumaq daxil olmaqla) əsas ölkə olduğunu və Suriyanın yenidən qurulmasında iştirak etməyə ən çox haqqı olan ölkə olduğunu sübut edib. Rusiya və İran isə məhz Suriyada öz mövqelərini, nüfuzlarını bərpa etmək məqsədilə pərdə arxasından da olsa strateji müttəfiqliklərini möhkəmə-

lədək və genişləndirəcəklər. Bu amillər nəzərə alındıqda, Türkiyə, ABŞ və İsrailin maraqlarının Suriya məsələsində üst-üstə düşməsi vacibdir. Bu maraqların üst-üstə düşməsinə əngəlləyəcək bir neçə amil vardır. Bunlardan biri də Suriyadakı yeni hakimiyyətin dünyəvi deyil, şəriət qanunlarına üstünlük verərək dini dövlət yaratmaq meyillərinin olub-olmayacağıdır. Suriyanı yaxından izləyən biri kimi qeyd edə bilərəm ki, artıq bu meyillər var və konkret olaraq orta məktəb dərslərlərindəki dəyişikliklər bu sahədə ciddi qayğılar formalaşdırır. Bütün qeyd olunanları nəzərə alıqda demək olar ki, Suriya hökuməti diplomatik kanallarla əməkdaşlıq siqnalları versə də, bu siqnallar müəyyən dərəcədə nəzərə alınsa da, daxili siyasətində razılaşdırılmış kursdan kənara çıxaraq atacağı addımlar da dünya birliyi, xüsusilə Suriya məsələsində ən önəmli rola malik 3 dünyəvi qanunlarla idarə olunan ölkə - ABŞ, İsrail və Türkiyə (Türkiyə dini meyillər sahəsində həddindən artıq tolerantlıq göstərsə də bu onun Suriyadakı mövqelərinə ciddi zərbə vurur, Suriyanın ərazi bütövlüyü məsələsində fikir ayrılıqları dərinləşə bilər) tərəfindən izlənilir və nəzərə alınır. Burada ümidverici məsələ isə Suriyanın iqtisadi modelinin Türkiyə iqtisadi modelinə uyğun qurulacağı ilə bağlı ilkin razılıqların olmasıdır”.

□ Dünya SAKİT,
“Yeni Məsvat”

Suriyanı böhrandan qurtara biləcək tək ölkə

Türkiyənin yoluna "daş" yığan güclərin məkrli niyyəti

2024 həm də Suriyada 54 il-lik qanlı Əsəd (BƏƏS) rejiminin süqutu ilə yadda qaldı. Heç şübhəsiz, 2025-in Suriya üçün suverenlik, ərazi bütövlüyü, sabitlik, yeni dövlət quruculuğu və bərpa-inkişaf baxımından tələp-üklü bir dövr olacağı gözlənilir. Bu da əlbəttə ki, xeyli dərəcədə qonşu Türkiyədən asılı olacaq.

Qardaş ölkə bu yöndə təbii ki, gərəkləri edir və edəcək. Sözsüz ki, Azərbaycan kimi dost-qardaş ölkələrin də yaxından dəstəyi ilə. Bu da sövq-təbii Türk düşmənlərini ciddi şəkildə narahat edir.

"Türkiyənin Suriyada işi-rakı böyükdür: əsas vəzifələr türk agentləri kimi tanınan şəxslərə verilir, tədris proqramlarında artıq dəyişikliklər baş verib. "Osmanlı işğalı dövrü" ifadəsi "Osmanlı hakimiyyəti dövrü" ifadəsi ilə əvəz edilib".

Bunu erməni türkoloq Ruben Safrastyan sosial şəbəkə hesabında yazıb. O, proseslərin gedişatından ciddi narahatlığını bildirib və "hər şey hələ yeni başlayır" qeydini edib.

Xatırladaq ki, Suriyada Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyində türk generalların təmsil olunması və Baş Kəşfiyyat İdarəsinin rəisi vəzifəsinə Enes Xəttabın təyin edilməsi antitürkleri bərk təlaşlandırıb. Belə ki, Xəttab Türkiyədə təhsil alıb və MİT-lə geniş əlaqələrə malikdir. O da məlumdur ki, qardaş ölkə Suriya ordusunun təzədən qurulmasına yaxından kömək göstərəcəyini vəd edib.

Bu arada isə Almaniya və Fransa xarici işlər nazirləri Əsəd rejiminin devrilməsindən sonra qəfilən və ilk dəfə Suriyaya gediblər. Onlar Bə-

şər Əsədin qaçmasından sonra Suriyaya səfər edən ilk Aİ xarici işlər nazirləridir.

Nazirlər ölkənin yeni rəhbərliyi ilə danışıqlar aparıblar.

"Rusiyanın Suriyadakı hərbi bazalarını tərk etməsinin vaxtı çatıb. Əsəd rejimini uzun müddət dəstəkləyən və onun hərbi cinayətlərinə göz yuman Vladimir Putin idi", - deyə Almaniyanın xarici işlər naziri Annalena Berбок Dəməşqə səfəri zamanı bildirib. O vurğulayıb ki, yeni hakimiyyətdən qadın və kişilərin hüquqlarının təminatı ilə yanaşı, bütün etnik və dini qrupların müdafiəsi üçün zəmanət gözləyirlər.

Bu fonda məlum olub ki, ABŞ ordusu Suriyanın şimalındakı Kobani şəhərində (Ayn əl-Ərəb) Türkiyə ilə sərhəddə, terrorçu Xalq Müdafiə Birliklərindən (YPG) olan kürd müttəfiqinə kömək etmək üçün baza tikir. Məlumatı "Middle East Monitor" yayıb. Yerli mənbələr Kobaniyə beton istehkamları daşıyan karvanların və ABŞ ordusunun böyük karvanının şəhərə gəldiyini əks etdirən şəkillər və videolar paylaşılıb.

Türkiyə dövləti isə son həftələrdə xəbərdarlıq edib ki, digər bölgələrdə olduğu kimi, kürd qruplaşmasının qalası olan bu şəhərə də daha çox əlavə qüvvə göndərəcək.

Bəs Almaniya-Fransa təmsalında AB-nin və üstəgəl, ABŞ-ın Suriyadakı davranışı və maraqları nə dərəcədə Türkiyənin maraqları və mövqeyi ilə ziddiyyət təşkil edir?

Suriyada hazırda kənar güclərdən ən üstün mövqedə olan hansıdır? Türkiyəyə yaxın olduğu deyilən fiqurların

mühüm postlara sahiblənməsi artıq çox şeyin Türkiyənin xeyrinə həll edilməsi sayıla bilər?

Siyasi şərhçi Aydın Quliyev "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, hələlik görünən müstəvidə üstünlük Türkiyənin tərəfindədir. Hərbi, siyasi, diplomatik parametrlər baxımından bu belədir: "Əgər sonrakı proseslər indiki konfigurasiya üzərində gedəcəksə, Türkiyə Suriyadakı siyasi quruculuq-abadlıq işlərində öz üstün mövqeyini uzun zaman saxlaya bilər. Lakin Suriyada gedən proseslərin bütün iştirakçı oyunçuları hələ öz-lərini açıq göstərməyiblər. İraqda 2003-cü ildən sonra-

kı prosesləri yada salmaq lazımdır. İraqda ilk mərhələdəki siyasi oyunçu qüvvələrin sırası sonra xeyli dəyişdi. Suriyada pərdəarxası yeni qüvvələrin aktiv təsir mövqeyinə keçəcəklərini istisna etmək olmaz. Suriyada indi görünənlərdən başqa yeni qüvvələr ortaya çıxacaq.

Fikrimcə, Türkiyənin bu ölkədə yeni idarəçilik sxeminin formalaşmasında üstün və həlledici təsiri uzun zaman davam etməyə bilər. Çünki bunu istəməyən başqa və güclü qüvvələr də var.

Yanvarın 20-dən sonra ABŞ-ın Suriya siyasətində hansı mövqeni ortaya qoymasından çox şey asılı ola bilər. Əgər Suriya məsələsində uzun müddət Türkiyə və ABŞ koordinasiyalı siyasət apara bilsələr, hər ikisinə uduşlu olar. Eyni zamanda ABŞ-la birgə hərəkət Suriyada Türkiyə üçün əlavə təsir faktoruna çevrilə bilər".

Aydın Quliyev onu da

qeyd etdi ki, 20 il əvvəl İraqda necə oldusa, Suriyada da ehlə olacağı ehtimalı da var: "İraqda Səddam Hüseyn ABŞ tərəfindən devriləndən sonra da proses belə getmişdi, lakin hələ də İraqda stabil mərkəzi hakimiyyət yoxdur, ölkə bölünmüş vəziyyətdədir, ölkədə xarici hərbi qüvvələr var. 2003-cü ilin 1 mayında Səddam tam çökdü, Bağdadda Müvəqqəti Amerika administrasiyası quruldu, növbəti ilin iyununda Müvəqqəti Amerika administrasiyası hakimiyyəti sünnilərdən pre-

Hərbi canilərin məhkəməsinin vaxtı bilindi

2 min 548 epizod, milyardlarla ziyan...

Bakıda həbsdə olan erməni separatçıların cinayət işi üzrə məhkəmənin keçiriləcəyi vaxt açıqlanıb. Cinayət işi üzrə hazırlıq iclası yanvarın 17-nə təyin olunub.

Musavat.com xəbər verir ki, cinayət işi üzrə ittiham aktı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokuroru tərəfindən dekabrın 16-da təsdiq edilərək baxılması üçün aidiyyəti üzrə Bakı Hərbi Məhkəməsinə göndərilib. İş Bakı Hərbi Məhkəməsinə hakim, məhkəmənin sədri Zeynal Ağayevin icraatına verilib.

Baş Prokurorluğun mətbuat xidməti Ermənistan Respublikası və onun silahlı qüvvələri, Ermənistan Respublikasının bilavasitə hərtərəfli dəstəyi ilə Azərbaycan Respublikasının Ermənistan Respublikası tərəfindən işğal olunmuş ərazilərdə yaradılmış qondarma "Dağlıq Qarabağ Respublikası" və onun qanunsuz silahlı birləşmələri tərəfindən Azərbaycan Respublikasına qarşı törədilmiş qanunsuz əməllərinə dair cinayət işinin məhkəməyə göndərilməsi barədə məlumat yayıb.

Məlumatla görə, Azərbaycan Respublikası və xalqına qarşı törədilən təcavüz aktı, işğal, soyqırım, sülh və insanlıq əleyhinə digər cinayətlər, müharibə cinayətləri, terrorçuluq və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi və digər çoxsaylı cinayətlərin törədilməsi faktları ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunun İstintaq İdarəsində cinayət işinin istintaqı aparılıb.

Bildirilir ki, 2 may 2024-cü il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorunun qərarı ilə 1987-ci ilin oktyabr ayından 22 aprel 2024-cü il tarixədək törədilmiş cinayətlərin bir qismi ilə bağlı Baş Prokurorluq və respublikanın ayrı-ayrı istintaq qurumlarında istintaq edilən 1389 cinayət işi bir icraatda birləşdirilib və Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunun rəhbərlik etdiyi, Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti, Daxili İşlər Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi və Hərbi Prokurorluğun müstəntiqlərindən ibarət tərkibdə istintaq olunub.

Toplanmış mötəbər sübutlar əsasında ümumilikdə 2 min 548 epizod üzrə Ermənistan Respublikası Silahlı Qüvvələri və qanunsuz silahlı birləşmələr tərəfindən törədilən cinayətlərdə ittiham olunan 15 nəfər - Qukasyan (Gukasyan) Arkadi Arşaviri (Arşaviroviç), Harutyunyan Arayik Vladimiri (Vladimiroviç), Sahakyan Bako Sahaki, İşxanyan Davit Rubeni, Babayan Davit Klimi (Klimoviç), Mnatsakanyan Lyova Henrixi, Manukyan Davit Azati, Martirosyan Qarık Qriqori, Paşayan Melikset Vladimiri, Allahverdiyev Davit Nelsoni, Stepanyan Qurqen Homerosi, Balayan Levon Romiki, Babayan Madat Arakeli (Arakeloviç), Beqlaryan Vasilii İvani və Qazaryan Erik Robertiye cinayətkar birlikdə iştirak etdiyi dövrlərə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 100 (təcavüzkar müharibəni planlaşdırma, hazırlama, başlama və aparma), 102 (beynəlxalq müdafiədən istifadə edən şəxslərə və ya təşkilatlara hücum etmə), 103 (soyqırım), 105 (əhalini məhv etmə), 106 (köləlik), 107 (əhalini deportasiya etmə və ya məcburi köçürmə), 109 (təqib), 110 (insanları zorakılıqla yoxa çıxarma), 112 (beynəlxalq hüquq normalarına zidd azadlıqdan məhrum etmə), 113 (işgəncə), 114 (muzdluluq), 115 (müharibə qanunlarını və adətlərini pozma), 116 (silahlı münəqişə zamanı beynəlxalq humanitar istifadə qanunlarını pozma), 118 (hərbi soyğunçuluq), 120 (qəsdən adam öldürmə), 192 (qanunsuz sahibkarlıq), 214 (terrorçuluq), 214-1 (terrorçuluğu maliyyələşdirmə), 218 (cinayətkar birlik (təşkilat) yaratma), 228 (qanunsuz olaraq silah, onun komplekt hissələrini, döyüş sursatı, partlayıcı maddələr və qurğular əldə etmə, başqasına vermə, satma, saxlama, daşıma və gözdirmə), 270-1 (aviasiya təhlükəsizliyinə təhdid yaradan əməllər), 277 (dövlət xadiminin və ya ictimai xadimin həyatına sui-qəsd etmə), 278 (hakimiyyəti zorla ələ keçirmə və onu zorla saxlama, dövlətin konstitusiyaya quruluşunu zorla dəyişdirmə), 279-cu (qanunvericiliklə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələri və qrupları yaratma) və digər maddələri ilə yenidən təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb olunub, hər birinin müdafiə, bildiyi dildən istifadə etmək və digər prosesual hüquqları təmin edilib.

Təqsirləndirilən şəxslər vəkille təmin edilib.

Təqsirləndirilən şəxslər vəkille təmin edilib.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

□ **E MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

Yanvarın 6-dan bələdiyyə seçkilərində seçkiqabağı təşviqat başlayıb. “Yeni Müsavat” bildirir ki, bu, “Azərbaycan Respublikasında bələdiyyə seçkilərinin hazırlanmış keçirilməsi üzrə əsas hərəkət və tədbirlərin Təqvim Planı”nda öz əksini tapıb.

Seçki Məcəlləsinə əsasən, təşviqatı qeydə alınmış namizədlər, onların səlahiyyətli nümayəndələri və vəkil edilmiş şəxsləri, namizədi qeydə alınmış siyasi partiyalar, siyasi partiyaların blokları, onların səlahiyyətli nümayəndələri və vəkil edilmiş şəxsləri apara bilərlər. Qanunvericiliyə görə, təşviqat prosesi səsvermə gününə 23 gün qalmış başlanır və səsvermənin başlanmasına 24 saat qalmış dayandırılır. Təqvim planında bu müddət 2025-ci il yanvarın 6-dan başlayır, yanvarın 28-i saat 08:00-da başa çatır.

Bu il yanvarın 29-na təyin edilmiş bələdiyyə seçkiləri ilə bağlı seçicilərlə görüş yerləri də müəyyənləşib. Mərkəzi Seçki Komissiyasından bildirilib ki, bələdiyyə seçkilərində qeydə alınmış namizədlərin, namizədləri qeydə alınmış siyasi partiyaların seçicilərlə görüşlərinin keçirilməsi üçün 3 min 730-u açıq, 2 min 182-si qapalı olmaqla, ümumilikdə 5 min 912 yerin ayrıldığı bildirilib.

Mərkəzi Seçki Komissiyasının (MSK) sədr müavini

Rövşət Qasımov isə bildirib ki, bəzi bələdiyyə üzvlüyünə namizədlərin seçki komissiyalarının üzvləri ilə qohumluq əlaqələri var, buna görə də həmin komissiya üzvünün fəaliyyətinin dayandırılması, ya da fəaliyyətinə müvəqqəti xitam verilməsi məsələsi meydana çıxır. Onun sözlərinə görə, seçkilərin yekunlarına qədər bu cür komissiya üzvlərinin fəaliyyətinə müvəqqəti xitam verilməlidir.

Maraqlıdır, partiyalar təşviqat kampaniyasına necə hazırlaşır və namizədlər arasında tanınmış siyasətçilər varmı? Muxalifət təşkilatlarının bu seçkidə qalib gəlmək şansları nə dərəcədədir?

2025-ci il yanvarın 29-na təyin edilmiş bələdiyyə seçkiləri ilə əlaqədar yanvarın 5-də Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Mərkəzi Aparatında yerli seçki qərarqahları sədrlərinin iştirakı ilə müşavirə keçirilib.

Müşavirədə Yeni Azərbaycan Partiyasının bələdiyyə seçkilərinin keçiriləcəyi 118 seçki dairəsi üzrə irəli sürdüyü bütün namizədlərin qeydə alındığı vurğulanaraq

Bələdiyyə seçkilərinin təşviqatı başladı - tanınmış namizədlər

Partiyalar seçkiyə necə hazırlaşır - açıqlamalar

onlara uğurlar arzulanıb.

Sonra YAP İdarə Heyətinin 2024-cü il 2 dekabr tarixli qərarı ilə təsdiq edilmiş Tədbirlər Planının icra vəziyyəti müzakirə olunub, ötən müddət ərzində nəzərdə tutulan bütün tədbirlərin vaxtında və müntəzəm şəkildə həyata keçirildiyi qeyd edilərək yerli seçki qərarqahlarının fəaliyyəti müsbət qiymətləndirilib.

Yanvarın 6-dan başlayacaq seçkiqabağı təşviqat mərhələsində qarşıda duran vəzifələrin icrasına dair fikir mübadiləsi aparılaraq müvafiq tapşırıq və tövsiyələr verilib, YAP Mərkəzi Aparatı tərəfindən hazırlanmış seçki proqramı və digər təşviqat materialları yerli seçki qərarqahlarının sədrələrinə təqdim olunub.

Seçki prosesində müşahidəçilik institutunun rolu və əhəmiyyəti, müşahidə aparılması qaydaları, müşahidəçilərin hüquq və vəzifələri ilə əlaqədar maarifləndirmə məqsədilə istər məşvərətçi səs hüquqlu üzvlər, istərsə də seçki dairə və məntəqələrində səsvermə günü müşahidə aparacaq şəxslər üçün keçiriləcək təlimlərin önəmi vurğulanıb.

AĞ Partiya sözcüsü Cavanşir Abbaslı bu seçkidə qələbə qazanacaq namizədlərin kifayət qədər çox olduğunu bildirdi: “Partiyamız bütün seçkilərdə olduğu kimi, bələdiyyə seçkilərində də aktiv iştirak edir. Artıq namizədlərimizin qeydə alınması prosesi də başa çatıb. AĞ Partiya hər bir seçkiyə qalibiyyət üçün qatılır. Bu seçkidə də qələbə qazanmaq üçün kifayət qədər şansları olan namizədlərimiz var. Məsələn, partiya başqanının müavini Rəfi Hacıbəyli Ağcabədidən seçkilərə qatılıb və qələbə qazanacağına şübhə yoxdur. İndiyə qədər Rəfi Hacıbəyli iki dəfə Ağcabədidən deputatlığa namizədliyini irəli sürüb və qələbə üçün yetərli sayılacaq səs də yığıb. Ümumilikdə hər bir namizədimizin qələbə imkanları yüksəkdir. Bu da AĞ Partiyasının ölkənin siyasi proseslərində aktiv iştirakından və ölkədə nüfuzunun kifayət qədər yüksək olmasından irəli gəlir. Yanvarın 29-da hər kəs bir daha AĞ Partiyanın ölkədəki nüfuzunu və yerini görə bilər. Hər bir namizədimizə uğurlar arzulayırıq”.

Azərbaycan Milli İstiqlal

Partiyasının (AMİP) katibi Əli Orucov deyib ki, 60-a yaxın bələdiyyədə partiyanın üzvləri namizədliklərini irəli sürüblər: “Şanslı olduğumuz və qalib gələcəyimiz qənaətimizdir. AMİP ölkənin aparıcı partiyalarından biridir və cəmiyyətdə stabil tərəfdarı var. Ona görə də qalib gələcəyimizə şübhə yoxdur. Təşviqat kampaniyasına partiya özü də dəstək göstərəcək. Seçkilərə qatılan namizədlərin özləri də həmin dairelərdə tanınmış və xalqla yaxından ünsiyyəti olan şəxslərdir. Ona görə də seçki imkanları çoxdur”.

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının (VHP) sədri Sabir Rüstəmxanlı bildirib ki, müxtəlif rayonlarda namizədlər var: “Təxminən 30-a yaxın partiya üzvü namizədliyini verib. Seçki qanunlarına uyğun olaraq bütün proseslər gedir. Güman edirik ki, namizədlərin əksəriyyəti qalib gələcək. Bələdiyyə seçkiləri Milli Məclisə seçkilərdən fərqlidir, oraya tanınmış adamları cəlb etmək çox da asan deyil. Namizədlərimiz partiyanın fəallarıdır”.

Azərbaycan Xalq Partiyasının sədri Pənah Hüseyn

seyn deyir ki, partiya üzvlərinə sərbəstlik verilib, istəyən seçkilərdə iştirak edə bilərlər: “Partiya olaraq seçkilərdə iştirak etməyəcəyik, buna görə də üzvlərimiz sərbəst şəkildə seçkilərə qatıla bilərlər. Məndə olan məlumata görə, bəzi üzvlərimiz namizədliklərini fərdi qaydada irəli sürüblər. Partiyamızın seçkilərdə iştirak etməməsi qərarı idarə heyətində verilib. Çünki seçkilərə ciddi maraq nümayiş olunmadı, həm də partiya kimi iştirak əlavə olaraq heç bir üstünlük gətirmir. Əksinə, iştirak etsək, bürokratik çətinliklərlə qarşılaşacağıq”.

Böyük Quruluş Partiyasının Ali Məclisinin sədri Əjdər Əliyev bildirib ki, seçkilərə çoxdan hazırlıq gətirmiş: “Bələdiyyələrin səlahiyyətlərinin məhdud, funksiyalarının isə zəif olması ilə əlaqədar olaraq bu seçkilərə ictimai maraq yüksək deyil. Buna baxmayaraq, namizədlərimiz var və qalib gəlmə şanslarımız yüksəkdir. Namizədlər yerlərdə tanınan adamlardır”.

□ **Sahənə RƏHİMLİ, Musavat.com**

Astroloq və falçılara mediada STOP tələbi - qadağa təklifinə rəylər

Səbuhi Rəhimli: “Falçılar, şeytani qüvvələrlə işləyənlər insanları soymaq məqsədi daşıyan adamlardır”

Elşad Musayev: “Hansısa yolla belə fırıldaqçıların qarşısını almaq lazımdır”

Xəbər verildiyi kimi, Rusiya Dövlət Dumasının sədr müavini Boris Çernışov astroloqların və falçıların proqnozlarının Rusiya mətbuatında dərcinə qadağa qoyulmasını təklif edib. Bunu yalançı elm və xurafatla mübarizə adlandırır. O, “RIA Novosti” agentliyinə müsahibəsində qeyd edib ki, oxşar qadağa artıq Misirdə də qüvvədədir, orada milli yayım təşkilatı bu cür “mütəxəssisləri” telekanallarda və radiostansiyalarda yayımdan kənarlaşdırıb.

Çernışov vurğulayıb ki, Yeni il bayramları zamanı media məkanı “sehrbazların, astroloqların, falçıların, şamanların və digər proqnozlaşdırıcıların” açıqlamaları ilə aktiv şəkildə doludur. Onun fikrincə, əyləncə məzmunu kimi təqdim edilən bu cür materiallar xurafatın yayılmasına kömək edir, saxtakarlığa dözm yaradır və cəhətdən istifadə edir. Deputat

sehrbazların və ekstrasenslərin fəaliyyətinə hüquqi qiymət verilməsini, onların proqramlarının marifləndirici layihələr, uğur hekayələri, elm və mədəniyyətin nailiyyətlərinə həsr olunmuş materiallarla əvəzlənməsini istəyib. O, həmçinin Rusiyanın aparıcı nəşrlərinin rəhbərliyinə müvafiq tövsiyələrlə müraciətlər göndərəcəyini vəd edib.

Sirr deyil ki, Azərbaycan cəmiyyətinin də mühüm bir kəsimi astroloji proqnozlara, “ulduz falı”na çox həssas yanaşır, hətta öz həyat və fəaliyyətini buna uyğunlaşdırmağa çalışır. Bəs Azərbaycanda bu kimi qadağalar ola bilərmi?

Astroloq Səbuhi Rəhimli deyir ki, falçılar, şeytani qüvvələrlə işləyən insanlar soymaq məqsədi daşıyan adamlardır. Onun sözlərinə görə, ekstrasenslər, parapsixoloqlar isə insanların müalicəsi ilə məşğuldur: “Hansısa ekstrasens insanları təlaş

salan proqnozlar verirsə, deməli, o fırıldaqçıdır. 2023-cü ildə ekstrasenslər proqnozlar verdilər ki, Qarabağda daha dəhşətli müharibə olacaq. Daha sonra 2024-cü ildə bildirdilər ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında yenidən müharibə olacaq və 10 mindən çox adam öləcək. Onlara inanan nə qədər insan təlaş keçirdi. Hətta mən özüm DTX-ya müraciət etdim ki, belə insanların fəaliyyətinə son qoyulsun.

1990-cı illərin axırından demişəm ki, insanları həyəcan içində saxlayan belə şarlatanlar cəzalandırılmalıdır. Proqnoz vermək pis bir şey deyil, amma gerek onu fırıldaqçılar, şarlatanlar etməsinlər.

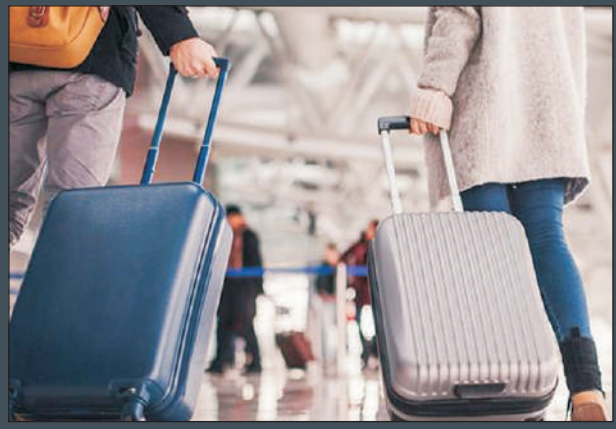
Mən hər ilin axırı proqnozlarımla, təhlillərimlə he-sabatını verirəm. Proqnozumun bu il 25-dən ancaq 2-si səhv çıxıb. Buyursunlar, nəticələrə baxsınlar, əgər şəxs davamlı şəkildə yalan, insanları qorxudan proqnozlar verirsə, onu cəzalandırmaq lazımdır.

Rusiyada isə qadağaların edilməsi təşəbbüsü siyasi proseslərlə bağlıdır. Rusiyadakı astroloqlar başda Pavel

Qloba olmaqla, bildirirdilər ki, 2025-ci il Rusiya üçün çətin olacaq və Putinin hakimiyyəti devriləcək, Kremlə dəhşətli müharibə olacaq. Rusiyada insanlar astrologiyaya çox inanır. Hakimiyyət isə bundan qorxuya düşdü. Ona görə də astroloji proqnozların qarşısını almağa başladı. Bu, Kremlin astroloqlara barmaq silkləməsi idi”.

Millət vəkili Elşad Musayev deyir ki, Azərbaycanda falçılar və yalançı astroloqlar insanların düşüncələrinə təsir edir: “Televiziya çıxıb xalqa dərs keçirlər. Bu sərə yalançı psixoloqları da əlavə etmək olar. Onları efirə buraxmaq düzgün deyil. Belə adamlara meydan verilməsini istəmirəm. Bir ara falçılıqla məşğul olanları efirə çıxarıb neçə saatlıq proqramı ixtiyarlarına vermişdilər. Onları efirə çıxaranlar da eyni ağıldadırlar. Gələcəyimizi, gəncliyimizi korlayanları televiziya göstərmək, mətbuata çıxarmaq qətiyyən olmaz. Hansısa yolla belə fırıldaqçıların qarşısını almaq lazımdır”.

□ **Sahənə RƏHİMLİ, Musavat.com**

DMX Azərbaycana səfər edən Rusiya vətəndaşlarına müraciət etdi

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 29 dekabr 2024-cü il tarixli 561 nömrəli Qərarına əsasən, 1 yanvar 2025-ci il tarixindən viza tələb olunmayan qaydada Azərbaycan Respublikasına gələn Rusiya Federasiyası vətəndaşlarının və Rusiya Federasiyasında daimi yaşayan vətəndaşlığı olmayan şəxslərin ölkədə müvəqqəti olma müddəti bir təqvim ili ərzində 90 gündən artıq ola bilməz.

APA xəbər verir ki, bu barədə Dövlət Miqrasiya Xidmətinin məlumatında bildirilib.

Qeyd edilib ki, il ərzində ölkədə 90 gündən artıq olmaq və ya yaşamaq istəyən Rusiya Federasiyası vətəndaşları və Rusiya Federasiyasında daimi yaşayan vətəndaşlığı olmayan şəxslər müvəqqəti olma müddətləri bitənədək qanunvericilikdə nəzərdə tutulan əsaslar mövcud olduğu təqdirdə, bu müddətin uzadılması və ya müvəqqəti yaşama icazəsinin verilməsi üçün Dövlət Miqrasiya Xidmətinə müraciət etməlidir.

1 yanvar 2025-ci il tarixindən ölkə ərazisinə gələn Rusiya Federasiyası vətəndaşlarının və Rusiya Federasiyasında daimi yaşayan vətəndaşlığı olmayan şəxslərin bu tələbə əməl etmələri zəruridir.

Ətraflı məlumat üçün Dövlət Miqrasiya Xidmətinin (012) 919 Çağrı Mərkəzinə, rəsmi sosial şəbəkə hesablarına (facebook, instagram) və ya İctimaiyyətlə Əlaqələr İdarəsinə - pr@migration.gov.az e-maili vasitəsilə müraciət edə bilərsiniz.

Çində insan metapnevmonovirusunun yayılması qeydə alınıb. Bu barədə CXR-in Xəstəliklərə Nəzarət və Profilaktika İdarəsinə dekabrın 23-dən 29-dək aparılan tənəffüs nümunələrinin analizlərinin nəticələrinə istinadən məlumat verilib.

"Tənəffüs nümunələrinin müsbət testə səbəb olan əsas törədicilər qrip virusu, insan metapnevmonovirusu və rinovirusdur", - məlumatda qeyd edilib.

Bu xəstəlik insanlarda kəskin respirator virus infeksiyasına səbəb olur və əsasən 14 yaşa qədər uşaqlara təsir göstərir. Çində bu virusa ən çox ölkənin şimal əyalətlərində yaşayan insanlar yoluxub və sürətlə yayılmaqdadır. Həmçinin son bir ayda aparılan təhlillərə əsasən, insanlar paraqrip, koronavirus, bokavirus və müxtəlif tənəffüs yolları infeksiyaları ilə xəstələnirlər.

Azərbaycanda bu viruslar nə dərəcədə aktivdir? Yeni bir virusdan danışmaq mümkündürmü? Son günlər ölkəmizdə də uşaqlar arasında günlərlə davam edən, yüksək hərarətlə müşahidə olunan xəstəlik müşahidə edilir. Bu həmin virusun əlamətləridirmi?

Qeyd edək ki, Səhiyyə Nazirliyindən qəzetimizə verilən məlumatda məsələyə aydınlıq gətirilib: "Hər il Şimal Yarımkürəsində yerləşən ərazilərdə soyuq aylarda (əsasən dekabr-mart aylarında) mövsümi qrip (influenza) və digər kəskin respirator virus infeksiyalarının müxtəlif ştamları yayılır. Rəsmi mənbələrdən alınmış məlumatlara əsasən, sözü-

gedən xəstəliklərin daha bir təzahürü olan metapnevmonovirus üzrə qeyri-stabil epidemioloji vəziyyət Çin, Qazaxstan və Rusiya Federasiyasında müşahidə olunur. Metapnevmonovirus mövsümi xarakter daşıyan qripəbənzər respirator xəstəlikdir. Bu virus bütün dünyada geniş yayılıb və kəskin respirator virus infeksiyalarının tipik patogenlərindən biridir.

Metapnevmonovirus bir çox digər kəskin respirator virus infeksiyalarına xas olan öskürək, burun tutulması, burun axması, hərəkətin yüksəlməsi, nəfəs darlığı, səsin boğulması kimi simptomlarla təzahür edir.

Bu infeksiyaya əsasən kiçik yaşlı uşaqlar və immuniteti zəif olan şəxslər yoluxur. Virus yuxarı tənəffüs yollarında inkişaf edir və digər virus xəstəlikləri kimi adətən 7-10 gün ərzində aradan qalxır.

İmmun sistemi zəif olan və ya yanaşı xəstəlikləri olan (məs., bronxial astma, ağciyərlərin xroniki xəstəlikləri) insanlarda bronxit və ya pnevmoniya ilə ağırlaşa bilər.

Bunu da qeyd etmək lazımdır ki, yanaşı xəstəlikləri olmayan şəxslərdə respirator infeksiyalar əsasən fəsadsız keçir, qısa müddət ərzində öz-özünə sağalma

Çindən təhlükəli virus gəlir - 14 yaşadək uşaqlar...

Səhiyyə Nazirliyi və həkimlər xəbərdarlıq edir: "COVID-19-da necə qorunurduqsa..."

ilə nəticələndiyindən müalicə adətən simptomlara görə aparılır.

Belə xəstələrdə laborator müayinə nəticəsində virusun dəqiqləşdirilməsi müalicəvi yanaşma baxımından xəstə üçün heç nəyi dəyişmir. Beynəlxalq protokollara əsasən, bu cür müayinələrin rutin aparılmasına ehtiyac yoxdur.

Ölkə ərazisində epidemioloji vəziyyətə nəzarət, epidemik dövrdə qripin hansı ştamlarının dövr etməsini müəyyən etmək üçün Səhiyyə Nazirliyinin Xüsusi Təhlükəli İnfeksiyalara Nəzarət Mərkəzinin müvafiq laboratoriyasında xəstələrin burun-udlaq nahiyəsindən götürülmüş yaxmaların molekulyar üsulla (PZR) müayinəsi aparılır.

Əhalinin sağlamlığının qorunması və yoluxma hallarının qarşısının alınması məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi xüsusilə yüksək həssaslığa malik şəxslərə kütləvi tədbirlərdə və insanların sıx toplaşdığı məkanlarda tənəffüs yollarını qoruyan fərdi qoruyucu vasitələrdən (tibbi maskalardan) istifadə, həmçinin əl gigiye-nasına riayət etməyi, gündəlik qidalanma rejiminə bol vitaminli ərzaqların daxil edilməsini tövsiyə edir. Hər hansı respirator simptomları olan şəxslərin ev şəraitində simptomatik müalicə alması məqsəduyğun hesab olunur.

Bununla yanaşı, respirator virus infeksiyaları üzrə risk qrupuna daxil olan şəxslərin Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirli-

yi tərəfindən elan olunmuş qrip əleyhinə vaksinasıyadan keçməsi tövsiyə olunur. Hər bir vətəndaş sağlamlığına xüsusi diqqət və məsuliyyətlə yanaşmalı, özünü və ətrafındakıları infeksiyalara yoluxmadan qorumaq üçün.

Həkim-infeksiyonist Nilufər Məmmədova mövzu ilə bağlı "Yeni Məşavət"ə fikirlərini bölüşüb: "İnsan metapnevmonovirusu (hMPV) kəskin respirator virus infeksiyalarına səbəb olan bir virusdur. Əsasən uşaqlar, yaşlılar və immuniteti zəif olan şəxslər arasında rast gəlinir. Klinik olaraq qripəbənzər simptomlar yaradır: qızdırma, öskürək, burun axması, boğaz ağrısı və ağır hallarda bronxolit, pnevmoniya. Çində 23-29 dekabr tarixlərində tənəffüs yolu nümunələrinin təhlilləri göstərib ki, metapnevmonovirus əsas patogenlərdən biridir. Xəstəlik əsasən 14 yaşa qədər uşaqlara təsir edir və şimal əyalətlərində sürətlə yayılmaqdadır. Hazırda dünyada digər dominant viruslar da var: qrip, rinovirus, paraqrip, bokavirus, koronavirus. İnsan metapnevmonovirusu Azərbaycanda hələ geniş şəkildə diaqnoz qoyulmur, lakin digər ölkələrdə rast gəlinməsi üçün diqqət edilməlidir. Bizdə tənəffüs yolu xəstəliklərinin əsas törədiciləri: qrip (influenza), SARS-CoV-2, rinovirus və digərləridir. İqlim və mövsüm faktorları virusların aktivliyinə təsir edir. Soyuq aylarda bu cür infeksiyaların sayı artır. İnsan metapnevmonovirusu yeni virus deyil, lakin ölkələrdə diaqnostik imkanların genişlənməsi ilə

daha çox qeydə alınır.

Hazırda mutasiyaya uğramış yeni variantlar müşahidə olunmasa da, virusun yayılma sürəti və coğrafiyası diqqətlə izlənməlidir. Yeni tənəffüs yolu infeksiyaları, xüsusilə zoonoz mənşəli viruslar (heyvanlardan insanlara keçənlər), hər zaman rast gəlinə bilər və bu, global epidemioloji nəzarət üçün əsasdır. Profilaktik tədbirlər isə bunlardır: Əllərin tez-tez yuyulması və dezinfeksiya. Kütləvi tədbirlərdə maska istifadəsi. İmmuniteti dəstəkləmək üçün sağlam qidalanma və vitamin balansı. Risk qrupları üçün qrip və COVID-19 peyvəndləri".

İnfeksiyonist əlavə edib ki, insan metapnevmonovirusu və digər respirator virusların yayılmasının qarşısını almaq üçün global səviyyədə nəzarət vacibdir: "Azərbaycanda da bu virusların aktivliyi araşdırılmalı və diaqnostika genişləndirilməlidir. Tibbi maarifləndirmə və profilaktik tədbirlər vasitəsilə infeksiyanın yayılmasını azaltmaq mümkündür".

İnvaziv ağır mütəxəssisi Zülfüqar Yusifov da mövzu ilə bağlı "Yeni Məşavət"ə deyib ki, qoruyucu tədbirləri həmişə həyata keçirməliyik: "Hər zaman təşviq etdiyimiz tövsiyələr və COVID təcrübəsi yaddan çıxmamalıdır və biz o zaman qorunmaq üçün nələr edirdikse, yenə də davam etdirməliyik, məsafənin qorunması, immunitet sisteminin aktiv olması, idman hərəkətlərinə istifadə etmək və sairə. Bunlar həmişə aktualdır.

Bu, viruslara qarşı dünyada, sadəcə, bir həssaslıq yara-dır. Əslində COVID-19-dan əvvəlki dövrdə də hər zaman bu qrup viruslar yayılır, müxtəlif ştamlar ildən-ilə, bəzən aydan-aya dəyişilir. Davamlı olaraq yenilənir. Çünki bu viruslar həm aparılan müalicələr nəticəsində, həm də endemik şəraitə uyğun olaraq və sairə şərtlər altında mutasiyaya uğrayır. COVID-9-un baş verməsi pandemiya insanlığın virusa olan həssaslığını bir qədər artırır. Dünyanın istənilən bir yerində hər hansı virusun baş qaldırması zamanı burada epidemiya və ya xud pandemiya təhlükəsi görünürsə, diqqətlə yanaşılır. Həm də sırası vətəndaşlar da yaşanan COVID tədbirlərinin fəlakətli nəticələrini yaddan çıxarmayaraq, virus məsələlərinə həssas yanaşırlar. Viruslar müxtəlif vaxtlarda, fərqli adlarla olub. Xüsusən viruslar havanın əlverişsiz olduğu şəraitlərdə, soyuqlar başlarkən, payız və qış aylarında həmişə aktivləşib. Biz yaxın illəri yada salsaq, müxtəlif vaxtlarda virusların yayıldığına şahid olmuşuq. Bunlar keçicidir, qorunma tədbirlərini nəzərə alsaq, təhlükə deyil. Bizim ölkədə də Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən mütəmadi xəbərdarlıqlar edilir, maarifləndirici roliklər təqdim olunur, insanlar da artıq qorunurlar. Məsələlərin qorunması və maskaların istifadəsi məsələlərinə diqqət yetiririk. Bunlar yaxşı hallardır. Bu qoruma tədbirlərini mümkün qədər davam etdirmək lazımdır. Orqanizmin yuxu rejiminə riayət edilməsi, müntəzəm olaraq idman hərəkətləri, açıq hava gəzintiləri, bol maye qəbulu, vitaminlərdən istifadə edilməsi, meyvə-tərəvəzlərdən faydalanılması, sağlam həyat tərzinin tətbiq edilməsi, sinir sisteminin çox yorulmasının qarşısını alacaq aktivlik təmin edilməsi vacibdir. Bu prosesləri düzgün yerinə yetirərək, düşündüyümüz virusların təsirini minimuma endirə bilərik.

Çindən digər ölkələrə virusun keçməsi ilə bağlı qeyd etmək istəyirəm. Bu gün hiperhərəkətlilik şəraitində, davamlı və çoxmiqyaslı transferlər fonunda, virusların bir ölkədə qalması mümkün deyil. Yeni müasir nəqliyyat vasitələri, uçuşlar və digər yollarla müəyyən ölkələrdə populyasiyaların yoluxma ehtimalı mövcuddur. Sadəcə, qorunma yolları və bu yoluxmaların miqyasının mümkün qədər az olması vacibdir".

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Məşavət"

Yeni ilin əvvəlində Səhiyyə Nazirliyi yenidən plastik cərrahlara çağırış edib. Məlumatda deyilir ki, ölkə ərazisində praktik tibb fəaliyyəti ilə məşğul olan plastik cərrahların peşə fəaliyyətinin qanuni əsasları ilə bağlı mediada ziddiyyətli məlumatlar yer alıb. Səsləndirilən iddialarla bağlı Səhiyyə Nazirliyi və Baş Prokurorluq tərəfindən ilkin araşdırmalar aparılıb və şübhəli məqamlar müəyyən edilib.

Saxta cərrahlara verilən möhlət bitir - xəbərdarlıqdakı mühüm detal

Əldə olunan məlumatlara əsasən, bəzi hallarda sözügedən ixtisas daşıyıcısı qismində çıxış edən şəxslərin tibbi təhsil sənədləri və praktik tibb fəaliyyəti ilə məşğul olmağa hüquq verən şəhadətnamələri saxtalaşdırılıb: "Plastik cərrahiyyə ixtisası üzrə fəaliyyət göstərən tibb mütəxəssislərinin sözügedən istiqamətlə məşğul olmağa icazə verən sənədlərinin hüquqi əsaslarının kompleks şəkildə yoxlanılmasına ehtiyac yaranıb. Bununla bağlı səhiyyə nazirinin müvafiq əmri ilə Səhiyyə Nazirliyinin, Baş Prokurorluğun, Daxili İşlər Nazirliyinin və Elm və Təhsil Nazirliyinin səlahiyyətli nümayəndələrindən ibarət Xüsusi Təftiş Komissiyası yaradılıb.

Azərbaycan ərazisində praktik tibb fəaliyyəti ilə məşğul olan plastik cərrahlar peşə fəaliyyətinin qanunauyğunluğunu təsdiq edən sənədlərin notariat qaydasında təsdiq edilmiş surətlərini (baza ali tibb təhsili, diplomdan sonrakı təhsilə aid bütün sənədlər, əmək kitabçası, tibbi fəaliyyətlə məşğul olmağa buraxılma barədə şəhadətnamə, sertifikatıya şəhadətnaməsi və s.) 2025-ci il 31 yanvar tarixinədək Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinə şəxsən təqdim etməlidirlər".

Qeyd edilib ki, mütəxəssis tərəfindən sənədlər tələb olunan qaydada və tarixədək təqdim edilmədiyi təqdirdə bu hal onun praktik tibb fəaliyyəti ilə məşğul olmağa buraxılma barədə şəhadətnamə və ya sertifikatıya şəhadətnaməsinin ləğvi üçün əsas olacaq.

Belə çıxır, hələ də qanunsuz fəaliyyət göstərən plastik cərrahlar var?

"Ankara" klinikasının baş həkimi Zülfüqar Yusifov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışib: "Plastik cərrahlarla bağlı bu mə-

sələ prosesini biz də izləyirik. Bu barədə, məlum olduğu kimi, həm hüquq-mühafizə orqanları, həm Səhiyyə Nazirliyi bu məsələ ilə aktiv və ciddi şəkildə məşğul olur, araşdırmalar aparır. Hər halda, hesab edirəm ki, bu tələblərin, o cümlədən notarial təsdiqlər, sertifikatların göstərilməsi bu araşdırmanın bir tərkib hissəsi hesab edərək, nəticələri gözləmək lazımdır. Çünki son vaxtlara qədər bu məsələ ictimaiyyətin müzakirəsində idisə, indi

"Pasiyentlər sağlamlıqlarını təhlükəyə atmamalı, "padvaltı" şəraitdə edilən estetik əməliyyatlardan və qeyri-peşəkar şəxslərdən uzaq durmalıdırlar. Təəssüf ki, əvvəllər ingilis dili müəllimi, manikür ustası, saç ustası və ya taks sürücüsü olmuş şəxslərin bu gün liposaksiya əməliyyatı apardığına dair məlumatlar eşidirik. Bu şəxslərin fəaliyyətinin hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən ciddi araşdırılması və onlara qarşı sərt tədbirlərin görülməsi və-

şüşə" görüntüsü aşkar olunmuş pasiyentlərdə abdominoplastika əməliyyatı zamanı qarın əzələlərinin yıqılması fonunda yaranan gərginlik ciddi fəsadlara yol açə bilər. Eyni zamanda çəki və yaşla bağlı problemlər də bu pasiyentlər üçün əlavə risk faktoru yarada bilər.

Bu kimi halları nəzərə almayan və özünü plastik cərrah kimi təqdim edərək əməliyyat icra edən şəxslərlə bağlı çoxsaylı şikayətlər eşidirik. Təəssüf ki, ümumi cərr-

Həkim: "Elə situasiya yaratmalıyıq ki, sadəcə, buna imkan olmasın"

artıq bu rəsmi olaraq hüquq-mühafizə orqanlarının bir araşdırmasıdır.

Tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev hesab edir ki, bu məsələlər sistemli şəkildə aparılmalıdır: "İnsanla bağlı, sağlamlığa yönəlik, ümumiyyətlə, hər hansı tibbi fəaliyyətlə məşğul olan şəxsin baza tibb təhsili olmalıdır. Birinci tələb budur. Bundan sonra onun həmin ixtisas üzrə onun rezidentura təhsili olmalıdır, yəni tibb təhsilinin yüksək mərhələsinə keçməlidir. Daha sonra lisenziya alır, akkreditasiya olunur və 3-5 illik lisenziya müddətində bu işlə məşğul olur. Lisenziya müddəti bitdikdən sonra onun fəaliyyəti yoxlanılır və yenidən lisenziyası uzadılır və ya xud dayandırılır. Dünyada prosedur budur. Biz niyə bu yolla getməməliyik. Yoxsa ki, yeri gəldi gəlmədi, hərə bir qondarma sənədlə ağılına gələn işlə məşğul olacaq. Əlbəttə, buna imkan var və insanlarda da məşğuldur. Biz elə situasiya yaratmalıyıq ki, sadəcə, buna imkan olmasın".

Tanınmış plastik cərrah Elnur Mehralı isə qeyd edib:

cibdir. Bu məsələ təkcə insan sağlamlığına deyil, həm də genefondumuza və həkimlik adına ciddi zərbə vurur.

İnsanlar düzgün həkim seçmək məsələsində diqqətli olmalıdırlar. Onlar araşdırma apararaq, uzun illər bu sahədə peşəkar fəaliyyət göstərən, peşəsinə vicdanla və savadla yanaşan həkimlərə müraciət etməlidirlər. Təkcə görüntüyə və ya fotosopla düzəldilmiş fotolara, videolara aldanmaq olmaz. Lazım gəldikdə, müraciət etdikləri həkimin sertifikatı, diplomunu və peşəkarlığını təsdiqləyən sənədləri tələb edə bilərlər. Bundan başqa, həkimin müayinə və yanaşma tərzi də onun peşəkarlığını müəyyənləşdirmək üçün önəmli göstəricidir.

Həkimlər müraciət edən pasiyentlərin keçirdikləri xəstəliklərə, ürək-damar sistemi problemlərinə, epileptik vəziyyətlərinə və hətta son illərdə dünyanın böyük belası olan koronavirusun təsirlərinə xüsusi diqqət yetirməlidirlər. Koronavirus keçirmiş və xəstəxana şəraitində müalicə almış, ağciyərlərində "buzlu

rah və ya ginekoloq olduqlarını iddia edərək bu cür əməliyyatlara girişən şəxslər var. Eyni zamanda kosmetoloji salonlarda, şəraitətsiz mühitdə edilən liposaksiya və dolğu prosedurlarının çoxalması da ciddi problemə çevrilib. Bu halların nəticəsində müxtəlif patologiyalar və fəsadlarla bizi müraciət edən pasiyentlər az deyil. Müayinə zamanı texniki səhvlər, əməliyyatın düzgün planlaşdırılması və hər kəsə eyni yanaşmanın tətbiq edilməsi kimi problemlər ortaya çıxır. Həlbuki hər bir pasiyent fərdi yanaşma tələb edir. Yaş qrupu, xüsusi vəziyyəti, keçirdiyi xəstəliklər, çəkisi və digər sağlamlıq problemləri nəzərə alınmalıdır".

E. Mehralının sözlərinə görə nəticə olaraq, bu sahədə nəzarətin gücləndirilməsi və pasiyentlərin maarifləndirilməsi zəruridir.

"Hər kəs sağlamlığına dəyər verməli və əməliyyat üçün peşəkar həkimlərə müraciət etməlidir", - deyir cərrah bildirir.

✎ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Bayramda yığdığımız kiloları necə ataq - tövsiyə

Diyetoloq: "5 gün ərzində daha yumşaq pəhriz, 2 gün isə orqanizmi "mükafatlandırmaq" prinsipinə əməl etməklə..."

Bir həftəlik Yeni il tətili arxada qaldı. Digər bayramlarda olduğu kimi, bu bayramda da zəngin və yüksək kalorili yeməklər hazırlanaraq süfrələrə düzülüb. Qışda oturmaq həyatda nəzərə alınarsa, bir çox insanlar heç şübhəsiz, bayramdan artıq çəki ilə çıxmış olublar.

Bes bayram günlərində yığdığımız kiloları necə ataq? Bir neçə gündə artan çəkini bir neçə günə də normaya qaytarmaq mümkündürmü?

Mövzu ilə bağlı **diyetoloq Leyla Zülfüqarlı** "Yeni Müsavat"a danışib: "Bayram günlərində bir neçə günlük tətil dövründə həm evdə qaldıq, dincəldik, həm də az aktivlik etdik. Bununla yanaşı, yüksək kalorili və qarışıq qidaların birdən-birə qəbul edilməsi müəyyən fəsadlara səbəb oldu. Bu, təkcə həzm sistemində problemlərlə deyil, eyni zamanda kilo artımı ilə də müşayiət olunur. Bayramlardan sonra çəki artımı ilə bağlı müraciətlərin çoxalması bunu açıq şəkildə göstərir.

Nə etməliyik?

Qısa müddətdə, yeni 3-5 gün ərzində yığılan kilonu eyni vaxtda geri vermək məqsədi qoymaq doğru deyil. Bunun əvəzinə, daha sağlam və mərhələli bir yanaşma tətbiq edilməlidir. İki həftə ərzində ağır karbohidratlı, şəkərli və heyvan mənşəli qidaları azaltmaq, onların yerinə tərəvəz əsaslı qidalar qəbul etmək tövsiyə olunur.

Məsələn, həftə ərzində et və karbohidrat qəbulunu azaldaraq, tərəvəzlər və bitki mənşəli proteinlərlə qidalanmaq faydalıdır. Bunlara lobyə, qarabaşaq yarması və digər bitki proteinləri daxildir. Bu qidalarla yanaşı, bitki lifləri də qəbul edilməlidir. Beləliklə, həftənin sonunda əvvəlki vəziyyətə qayıtmaq mümkündür. 5 gün ərzində daha yumşaq pəhriz, 2 gün isə orqanizmi "mükafatlandırmaq" prinsipinə əməl etməklə iki həftə ərzində yığılan kiloları geri vermək olar.

Təbii çaylardan istifadə

Bu müddətdə yaşıl çay, zəncəfil çayı kimi təbii maddələrlə zəngin içkilərdən istifadə etmək faydalıdır. Həmçinin alma, kivi, limon və zəncəfilin şirəsini hazırlayıb əsas yemək fasilələrində bu içkiləri qəbul etmək məsləhət görülür. Onların tərkibində bol miqdarda mineral maddələr olduğu üçün orqanizmin bərpasına kömək edir.

Yeni terapiya metodları

Üçüncü yanaşma isə daha böyük və kompleks terapiyalardır. Bu, dünyada, o cümlədən Amerikada tətbiq edilən yeni detoks proqramlarına əsaslanır. Hazırda ölkəmizdə bu metodlar az tətbiq edilərsə də, mən də bu terapiyalara həyata keçirirəm.

Detoks proqramlarında vitaminlər sistemli şəkildə yüksək dozalarla venadaxili məhlullar şəklində qəbul edilir. Əvvəllər bu proses tablet vasitəsilə həyata keçirilirdi, lakin indi aybterapiyalarla (IV terapiyalar) bir və ya iki seansda ilik dozaları qəbul etmək mümkündür.

Bu terapiyalar sayəsində orqanizmdə detoks prosesi başlayır, artıq çəkilər geri verilir və üz dərisinin elastikliyi, parlaqlığı artır. Bir həftə ərzində həm bədən təmizlənir, həm də gözəllik və sağlamlıq əldə edilir".

✎ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

MUSAVAT

Son səhifə

N 1 (8611) 7 yanvar 2025

Yanvar

Paket çaylar təhlükə yaradır

Dünya miqyasında geniş yayılmış içkilər sırasında əsas yeri tutan çay hər zaman faydalı deyil.

Milli.Az xəbər verir ki, xüsusilə paket çaylar orqanizmi üçün zərərli.

Barselona Avtonom Universitetində çayxoranı meyus edəcək araşdırma aparılıb. Alimlər müayyənələrdən sonra paket çaylar yüksək miqdarda mikroplastik ehtiva edir. Mütəxəssis çay markaları üzərində aparılan araşdırmalardan məlum olub ki, bu çaylar insan bədənində yüksək miqdarda mikroplastik yayır. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramına (UNDP) görə, bu plastiklər hormonal pozulma, çəki artımı, insulina müqavimət, spermatozoidlərin azalması və xərçəng kimi ciddi sağlamlıq problemlərinə səbəb ola bilər.

ABS-da məhbus vaxtından əvvəl edam olunmasını tələb edir

ABS-in Arizona ştatında qətlə təqsirləndirilən və ölüm cəzasına məhkum edilmiş Aron Qançes hökmin tez bir zamanda icrasını tələb edib.

Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə "Associated Press" yazır.

Qançes 2002-ci ildə sevgilisinin keçmiş ərinin öldürməkdə təqsirləndirilən 20 ildən artıqdır ki, gözlədiyi ölüm cəzasına məhkum edilib. İlk olaraq Qançes 2023-cü ilin aprelində edam edilməli idi, lakin penitensiar sistemdə ixtisaslı kadrların olmaması səbəbindən prosedür təxirə salınıb.

Agentliyin məlumatına görə, məhbus məhkəmədən edam tarixini fevralın ortalarına təyin etməyi xahiş edib. Məhkum məhkəmə prosesində öz maraqlarını vəkilsiz təmsil edir. O iddia edir ki, yerli hakimiyyət orqanları heç bir tutarlı səbəb göstərmədən hökmin icrasını qəsdən gecikdirir.

276 kiloluq balıq inanılmaz qiymətə satıldı

Tokiada keçirilən ilin ilk auksionunda 276 kq çəkisi olan mavi üzgəcli tuna balığı 207 milyon yeninə (1,3 milyon dollara) satılıb. Bu barədə hər-rac təşkilatçıları məlumat yayıblar. Satılan tuna balığı Aomori prefekturasının şimalında tutulub. Bildirilir ki, ən bahalı balığı dadmaq üçün artıq növbəyə duran müştərilər var.

Xoruldamamaq üçün nə etməli...

Xoruldamağı azaltmaq və ya tamamilə qarşısını almaq üçün bir neçə üsuldən istifadə edə bilərsiniz.

Yatış pozasını dəyişin: Arxası üstə yatmaq xorulda-mağa səbəb ola bilər, çünki bu zaman dil və yumşaq toxumalar boğazı daralda bilər. Yan tərəfə yatmaq xoruldamağı azalda bilər.

Ariqlamaq: Əgər artıq çəkiniz varsa, ariqlamaq boğaz toxumalarındakı təzyiqi azaldaraq xoruldamağı azalda bilər.

Spirit və ya yuxu dərmanlarından uzaq durun: Xüsusi yatmadan əvvəl alkoqollu içkilər və yuxu dərmanları əzələləri daha da rahatladır və xoruldamağa səbəb ola bilər.

Burnunuzu açıq saxlayın: Burun tıxanması xoruldama-ğa səbəb ola bilər. Burun spreylərindən, dəniz duzu məh-lullarından və ya buxardan istifadə edərək nəfəs yollarını açıq saxlaya bilərsiniz.

Yuxu rejiminizi qaydaya salın: Yuxu çatışmazlığı xoruldamağı gücləndirə bilər. Gündəlik yuxu cədvəlinizə ri-ayət edin və kifayət qədər yatmağa çalışın.

Allergiyaları müalicə edin: Əgər allergiyanız varsa, bu, nəfəs yollarını daralda bilər. Allergiya əleyhinə dərmanlardan istifadə xoruldamağı azalda bilər.

Tibbi yardıma müraciət edin: Əgər xoruldamağınız dayanmırsa və ya yuxuda nəfəs dayanması (yuxu apne-si) kimi ciddi problemlərlə müşayiət olunursa, həkimə müraciət edin. Xüsusi cihazlar və ya tibbi müdaxilələr lazımlı ola bilər.

Bu tövsiyələri tətbiq etməklə xoruldamağı azaltmaq mümkündür, lakin davamlı narahatlıqlarınız varsa, mütə-xəssis məsləhəti almaq faydalıdır.

Amerikalı reper canlı yayıma tapança ilə çıxdı

Amerikalı reper "2 Low" podkastının efirində silahla çıxıb. Musiqiçi tapançanı cins şalvarının cibində saxlayıb. Hadisənin sosial şəbəkələrdə geniş müzakirələrə səbəb olduğu qeyd edilir. İstifadəçilər rep ifaçısını müsahibə zamanı studiyada silah saxlamasına görə tənqid ediblər. Verilişdən sonra həm qonaq, həm də podkastın aparıcısı pər-rəstşkarlarını əmin ediblər ki, xoşbəxtlikdən heç kim xəsarət almayıb.

Avropanın Türkiyədəki ən böyük mağarasından daha bir rekord

Avropanın Türkiyədəki ən böyük mağarası olan Altınbeşiyi 2024-cü ildə 200 min nəfər ziyarət edib. Bu göstərici 2004-cü ildə 130 min nəfər olub. Məlumatlara görə, ziyarətçi sayındakı rekord ilbəl yenilənir. Böyük Britaniya, Polşa və Rusiyadan olan turistlər dəniz səviyyəsindən 450 metr hündürlükdə yerləşən mağaraya daha çox maraq göstərirlər. Xatırladaq ki, mağaranı 1966-cı ildə professor Tı-muçin Aygen kəşf edib. 1994-cü ildə sakinlər və turistlər üçün istifadəyə verilib.

Bunları bilirsinizmi?

* Dəri qış ərzində bir qədər solur və təravətini itirir, bunun qarşısını almaq üçün çiməndə dərinə bərk sürtmək və təzadlı gah soyuq, gah da isti duş qəbul etmək lazımdır. Bu, qan dövranını yaxşılaşdırır və solğunluğu aradan qaldırır.

* Xörək hazırlayarkən çatlamış əllərinizə işarəsi xiyar, pomidor, kartof püresi çəkməyi, kartof bişirilmiş suda əllərinizi yaxalamağı unutmayın.

* Əlləriniz çox kobudlaşmış, dırnaqlarınız sınmışsa, qızdırılmış günəbaxan yağında 10-15 dəqiqə saxlayın. Sonra əllərinizi yumayın, ancaq əski ilə silin.

* Əllər ağarsın deyə, onları boraks, ya da sirkə tökülmüş ilıq suda saxlamaq lazımdır. Qədim xalq təbabətinə görə çiy süd və ya limon şirəsi qatılmış su ilə vanna etmək yaxşı kömək edir.

* Daha bir məsləhət: sıxılmış limonu atmamışdan əvvəl onu əllərinizə çəkin. Turşuya qoyulmuş xiyarın suyunda əllərinizi vanna edin.

* Əgər işinizlə əlaqədar olaraq əllərinizdən ağ neft, naf-talin, balıq yağı və s. iyi gəlirsə, onda əllərinizi adicə sa-bunla yumaqdan başqa onları quru xardal tökülmüş su ilə silin, sonra da adi su ilə yuyun.

* Yodoformun qoxusunu sirkə ilə yox etmək olar.

* Yağlı boyanı əllərdən hər hansı həlledici (aseton) ilə silirlər. Bu olmasa, onda paltaryuyan tozdan istifadə edin və sonra mütləq sirkə, ya da limon turşusu tökülmüş su ilə yaxalayın yenə də adi su ilə yuyun.

* Əllərə düşmüş mürəkkəb ləkəsini naşatır spirti, odeko-lon, ya da spirtlə silin.

* Təzə əmələ gəlmiş döyənəyə 8 gün ərzində sirkədə is-ladılmış yumşaq çörək qoyub kompres etsəniz keçər. Kompresi bütün gecə saxlamaq lazımdır.

* Ətə batmış dırnağı kəsmək üçün onun xaricə çıxması-na şərait yaratmaq lazımdır. Bunun üçün dırnağın altına rivanolda, 5-10%-li sintomisin emulsiyasında isladılmış təniz parçası, ya da pambıqdan eşilmiş piftə qoymaq olar.

* Tez-tez quruyan və qabıq verən dodaqlara 1%-li bor turşusu məhlulu çəkir və bitki yağı sürtürlər.

Qəhvəyə şirinlik qatmaq üçün bunları əlavə etmək lazımdır

Gündəlik olaraq istifadə etdiyimiz şəkər heç də sağ-lıqlı deyil. Lakin qəhvə həvəskarları üçün içkiyə bir neçə qaşığı şəkər tökmək tamamilə normaldır, çünki onu əvəz edəcək heç nəyin olmadığını düşü-nürlər.

Milli.Az xəbər verir ki, bəzi dadlandırıclar var ki, onları qəhvəyə əlavə etmək daha yaxşıdır. Niyə şəkərsiz qəhvə iç-mək daha yaxşıdır?

Qəhvəyə şəkər əlavə etməməyin səbəblərindən biri içki-nin özünün xüsusiyyətlərindədir. Aromatik içki sevənlərin fik-rincə, qəhvə yaxşı dəmlənsə, şəkər onu ancaq xarab edə bilər.

Bu məntiqə əməl etsəniz, məlum olur ki, qəhvəni saf for-mada və həmişə təzə dəmlənmiş halda içmək daha yaxşıdır. Bu vərdis gündəlik pəhrizinizin ümumi kalorili məzmununu azaltmağa, konsentrasiyayı artırmağa, həzmi yaxşılaşdırma-ğa və qan şəkərini sabitləşdirməyə imkan verir.

Qəhvədə şəkəri necə əvəz etmək olar?

Bal

Məhsul qida ilə zəngindir, bədən tonusunu yaxşılaşdırır və immunitet sistemini gücləndirə bilər. Düzdür, içki çox isti olmayanda qəhvəyə şəkər əvəzinə bal əlavə etmək daha yaxşıdır, əks halda, arı məhsulu öz xüsusiyyətlərini itirir.

Stevia

Şəkərin məşhur alternatividir, çünki bu bitkinin yarpaqla-rından zərərli məhsulun müxtəlif əvəzediciləri hazırlanır.

Vanil ekstraktı

Öz-özünə heç bir şirin dadı yoxdur, lakin şirin bir ətri var. Bu, içkiyə şirin bir şey əlavə etdiyiniz illüziyasını yaradır. Ye-ri gəlmişkən, hətta belə bir fikir də var ki, vanil ekstraktları olan qidalar və içkilər müntəzəm istehlakı zərərli olan şirniyyat hə-vəsini azaldır.

Ağcaqayın siropu

Bu məhsul şəkər əlavə edilmədən hazırlanır, çünki tərk-i-bindəki maddələr kifayət qədər şirindir. Qəhvə istədiyiniz kimi dad verəcək, lakin orqanizmə heç bir zərər verməyəcək.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500